

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Lenka Brunclíková

**Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem z pohledu
soukromého práva**

Diplomová práce

Olomouc 2020

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem z pohledu soukromého práva vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje“.

V Olomouci dne 27. prosince 2019

.....
Lenka Brunclíková

Poděkování

Mé poděkování patří JUDr. Pavlu Petrovi, LL.M. Ph.D., coby vedoucímu mé diplomové práce, a to za jeho cenné rady, připomínky a odbornou pomoc při vypracování této diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat celé mojí rodině, která mě během celého studia morálně podporovala a měla semnou obrovskou trpělivost a v neposlední řadě bych ráda poděkovala svému příteli za obrovskou podporu.

Abstrakt

V této diplomové práci je pojednáváno o odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem z pohledu soukromého práva - konkrétně práva občanského. V této práci bych chtěla nastínit na základě jakých podmínek vzniká odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem včetně podmínek pro vznik nároku na náhradu škody způsobené zvířetem. Pojem zvíře je v této diplomové práci analyzován z pohledu soukromého a veřejného práva. Dále je v této práci pojednáno o právním statusu zvířete a jeho analýza, následně pojednávám o odpovědnosti za škodu a nemajetkovou újmu a o způsobu a rozsahu náhrady škody a nemajetkové újmy, pak už konkrétně o odpovědnosti za škodu způsobené zvířetem. V závěru se věnuji ještě problematice pojištění, která s daným tématem úzce souvisí. Přičemž ráda bych dospěla k odpovědím na otázku, zda se liší odpovědnost dle § 2933 NOZ od odpovědnosti za tzv. privilegovaná zvířata pouze v možnosti liberace a dále bych v této práci chtěla rozebrat a určit konkrétnější kritéria pro výpočet výše náhrady újmy.

Abstract

This diploma thesis deals with liability for damage caused by an animal from the perspective of private law - specifically civil law. In this work I would like to outline under what conditions the liability for damage caused by an animal arises, including the conditions for claiming compensation for damage caused by an animal. The term animal is analyzed in this work from the perspective of private and public law. Furthermore, this work deals with the legal status of the animal and its analysis, further I deal with liability for damage and non-material damage and the way and extent of compensation and non-material damage, specifically liability for damage caused by the animal. At the end of this work I also deal with the issue of insurance, which is closely related to the topic. I would like to find answers to the question whether liability under § 2933 of the Civil Code differs from liability for so-called privileged animals only in the possibility of liberace, and in this work I would like to analyze and specify more specific criteria for calculating the amount of compensation.

Klíčová slova

Odpovědnost za škodu, Náhrada škody, Zvíře, Objektivní odpovědnost, Občanský zákoník, Pojištění

Key words

Liability for damages, Compensation of damages, Animal, Objective liability, Civil Code, Insurance

Obsah

Seznam zkratk	7
1. Úvod.....	8
2. Občanskoprávní odpovědnost.....	10
2.1. Pojem zvíře	10
2.2. Právní status zvířete.....	11
2.3. Odpovědnost za škodu a nemajetkovou újmu	13
2.3.1. Koncepce občanskoprávní odpovědnosti	17
2.3.2. Subjekty odpovědnosti za škodu.....	18
2.3.3. Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu	20
2.4. Způsob a rozsah náhrady újmy	24
2.5. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem	28
2.5.1. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dle § 2933 NOZ	28
2.5.2. Odpovědnost za škodu u tzv. privilegovaných zvířat	37
2.6. Stanovení rozsahu a výše náhrady majetkové a nemajetkové újmy	43
2.7. Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem	49
2.7.1. Pojištění odpovědnosti zvířat	50
2.7.2. Pojištění obecné a profesní odpovědnosti	51
3. Závěr.....	53
4. Seznam použité literatury.....	54

Seznam zkratek

NOZ, nový občanský zákoník - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

ObčZ 1964, občanský zákoník - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ObčZ 1951, občanský zákoník - zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

OSŘ, občanský soudní řád - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Důvodová zpráva – aktualizovaná důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

ABGB - Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (rakouský občanský zákoník)

BGB - Bürgerliches Gesetzbuch (německý občanský zákoník)

ZGB - Zweizerisches Zivilgesetzbuch (švýcarský občanský zákoník)

OZO - zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský

PETL - Principy evropského deliktního práva (Principles of European Tort Law)

1. Úvod

Tématem mé diplomové práce je „*Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem z pohledu soukromého práva*“. Zvířata jsou součástí životů celé společnosti a pro mnohé jedince nepostradatelnou součástí života.

Ovšem vztah člověka ke zvířeti se po celý život vytvářel. Dříve zvířata sloužila jako obživa, případně byli využíváni v hospodářství, a neexistoval mezi člověkem a zvířetem vzájemný vztah. Docházelo k tomu, že lidé se ke zvířatům nechovali vždy dobře a obecně zvířata byla chápána jako věc. Avšak následně se postavení zvířat změnilo, vznikla právní úprava poskytující zvířatům ochranu, která reflektuje, že naše země nenáleží pouze lidem, ale i zvířatům, kteří také pociťují bolest a utrpení. Z tohoto pohledu došlo i ke změně ve vnímání zvířete, kdy už zvíře není věc, ale smysly nadaný živý tvor, který může být společníkem člověku. Domnívám se však, že vztah mezi člověkem a zvířetem se do budoucna bude dále vyvíjet, a to minimálně z hlediska právního statusu zvířete či ochrany zvířete.

Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem je v NOZ novým institutem, kdy se domnívám, že uběhlo dost času, aby se problematika odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem začala projevovat v praxi, neboť od účinnosti NOZ uběhlo již 6 let. Na druhou stranu existuje rozsáhlá judikatura vztahující se k ObčZ 1964, který sice odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem výslovně neupravoval, avšak poskytoval právní úpravu, kterou bylo možné použít k této problematice.

Tato diplomová práce se specializuje na stanovení specifického postavení zvířete a vlastníka zvířete v oblasti deliktního práva. Zvíře může být původcem vzniku újmy, ale zároveň újma může být způsobena i zvířeti.

Po úvodu vymezuji v diplomové práci, co je to zvíře, porovnávám veřejnoprávní úpravu se soukromoprávní úpravou a pojednávám o právním statusu zvířete. Následně se věnuji odpovědnosti za škodu a nemajetkovou újmu, a způsobu a rozsahu náhrady škody, neboť považuji za důležité tyto instituty vymezit pro následné pochopení dalších kapitol. Dále se zabývám odpovědností způsobenou zvířetem, kde analyzuji odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dle § 2933 NOZ a dle § 2934 NOZ. Další kapitolou pak je stanovení rozsahu a výše náhrady majetkové a nemajetkové újmy, a závěrem pojednávám o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem.

Tato diplomová práce si klade za cíl zjistit, zda se odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dle § 2933 NOZ liší od odpovědnosti za tzv. privilegovaná zvířata dle § 2934 NOZ

pouze v možnosti liberace, či zda existují další rozdíly. Dalším cílem této diplomové práce pak je určit konkrétnější kritéria pro výpočet výše náhrady újmy.

2. Občanskoprávní odpovědnost

2.1. Pojem zvíře

S pojmem zvíře se můžeme setkat ve dvou rovinách, a to v rovině práva veřejného a soukromého.

Ve veřejném právu je zvíře definováno v § 3 písm. a) zák. č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání jako „každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo“¹, což znamená, že ochrana je poskytována pouze obratlovcům, bezobratlí živočichové nejsou chráněni proti týrání². Tato právní úprava se však použije pouze pro účely práva veřejného.

V soukromém právu se setkáme s pojmem zvíře v § 494 NOZ. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku je třeba chápat pojem zvíře v širším pojetí oproti veřejnoprávní úpravě, a to tak, že za zvíře se považuje nejenom živý obratlovec, ale i bezobratlí živí živočichové, kteří jsou schopni pociťovat stres a bolest, a to na základě toho, že nejenom obratlovec je živým tvorem³.

Soukromé právo dělí zvířata na domácí a divoká. Stejně dělení zná i právo veřejné, avšak veřejnoprávní zákony nahlíží na pojem domácích zvířat rozdílně. Podle soukromého práva je „domácí zvíře takové, jejichž druh žije s člověkem, a to buď bezvýjimečně, anebo z převážné části“⁴. Zatímco divoká zvířata „žijí zcela nebo převážně ve volné přírodě, byť jeho jednotlivé kusy jsou člověkem chovány v zajetí“⁵. Např. potkan je divoké zvíře, ačkoliv se s ním můžeme setkat i v některých domácnostech, zatímco králík divoký je sice označován za divoké zvíře, najdeme ho i v přírodě, ale jeho domestikací vznikl králík domácí, a je chápán jako domácí zvíře.

Domácí zvířata můžeme členit na zájmová a hospodářská. U zájmových zvířat nenajdeme hospodářský účel, nebo ho najdeme, ale není primární a tyto zvířata slouží jako domácí mazlíček vlastníkov. Hospodářská zvířata se chovají pro svůj hospodářský účel - např. pro maso, mléko, med, kožeshinu, vejce, tuk nebo pro práci - např. tažná zvířata⁶.

¹ zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

² MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*, 2014, č. 1, s. 9 - 28.

³ Důvodová zpráva, shodně i MELZER, Filip. TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX.* § 2894-3081. Praha: Leges, 2018. s. 677.

⁴ Důvodová zpráva

⁵ Důvodová zpráva

⁶ MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*, 2014, č. 1, s. 9 - 28.

Divoká zvířata se dále člení na tzv. zvířata bez pána, zajatá a zkrocená. Tzv. zvíře bez pána je zvíře, u kterého neexistuje žádný vlastník. Zajatým zvířetem je zvíře, o které se stará fyzická osoba a kterému je bráněno v útěku překážkou ve formě např. klece, ohrady atd. Zkrocené zvíře je definováno jako zvíře, které si na vlastníka vytvořilo návyk a bezděčně se u vlastníka zdržuje, či se k němu opětovně vrací⁷.

Toto členění je velice důležité z pohledu odpovědnosti za škodu, neboť kupříkladu tzv. zvíře bez pána nemá vlastníka, a v případě, že takové zvíře způsobí škodu či jinou újmu, není možné požadovat náhradu škody, protože není osoby, kterou by bylo možné žalovat v soukromoprávní rovině.

2.2. Právní status zvířete

Po dlouhou dobu byla zvířata chápána jako věc v právním slova smyslu – počínaje starověkým Římem⁸ přes např. T. Akvinského, který tvrdil, že zvířata nemají duši a za nejdokonalejší považoval člověka jako takového⁹ a konče u Reného Descartese, který zastával názor, že zvířata jsou jako „*složitý stroj*“¹⁰ a že zvířatům nelze připustit žádné pocity a jsou to pouze „*automaty*“¹¹. Toto pojetí bylo změněno až § 285a ABGB¹² a § 90 BGB¹³ nebo čl. 641a ZGB¹⁴, či čl. 137 ruského občanského zákoníku¹⁵ nebo úpravou v čl. 1 odst. 1 v polském zákoně na ochranu zvířat z roku 1997¹⁶, které obecně shrnuto deklarují, že zvířata nejsou věci, jsou chráněny zvláštními zákony a dále také, že předpisy, které se vztahují na věci, se vztahují

⁷MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. *ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*, 2014, č. 1, s. 9 - 28.

⁸KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 82–89.

⁹PROUZA, Ivan. Zvíře na rozhraní mezi osobou a věcí. *Právní rozhledy*, 2017, č.1, s. 13.

¹⁰Tamtéž.

¹¹MÜLLEROVÁ, Hana, ČERNÝ, David, DOLEŽAL Adam a kol. *Kapitoly o právech zvířat „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. 1. vydání. Praha: Akademie věd České republiky, 2016. s.131.

¹²„*Tiere sind keine Sachen; sie werden durch besondere Gesetze geschützt. Die für Sachen geltenden Vorschriften sind auf Tiere nur insoweit anzuwenden, als keine abweichenden Regelungen bestehen*“.

¹³*Tiere sind keine Sachen. Sie werden durch besondere Gesetze geschützt. Auf sie sind die für Sachen geltenden Vorschriften entsprechend anzuwenden, soweit nicht etwas anderes bestimmt ist*“. V překladu: Zvířata nejsou věci; jsou chráněny zvláštními zákony. Předpisy vztahující se na věci se vztahují pouze na zvířata, pokud neexistují žádná jiná nařízení. “

¹⁴*1. Tiere sind keine Sachen. 2. Soweit für Tiere keine besonderen Regelungen bestehen, gelten für sie die auf Sachen anwendbaren Vorschriften*. V překladu: 1. Zvířata nejsou věci. 2. Pokud pro zvířata neexistují zvláštní předpisy, vztahují se na ně předpisy vztahující se na věci.

¹⁵К животным применяются общие правила об имуществе постольку, поскольку законом или иными правовыми актами не установлено иное. При осуществлении прав не допускается жестокое обращение с животными, противоречащее принципам гуманности. V překladu: Obecná pravidla týkající se majetku se vztahují na zvířata, pokud zákon nebo jiné právní akty nestanoví jinak. Při výkonu práv není v rozporu se zásadami lidstva dovoleno týrání zvířat.

¹⁶„*zvíře jako živoucí stvoření, schopné pociťovat utrpení, není věc. Člověk je mu povinen úctou, ochranou a péčí*“.

pouze na zvířata, pokud neexistují žádná jiná nařízení. To, že zvíře není věcí, občanský zákoník označuje jako tzv. *dereifikaci* zvířat.

Při pohledu zpět do historie definici zvířete nenajdeme v OZO, ObčZ 1951 a ObčZ 1964, ačkoliv tyto zmíněné právní předpisy s pojmem zvíře či zvířata pracují, a to ve smyslu, že popisují situace, které mohou nastat, např. pokud se zvíře zatoulá, způsobí škodu apod¹⁷.

V novém občanském zákoníku máme pojem zvíře definovaný v § 494 NOZ. Dalo by se říci, že § 494 NOZ se ve velké míře inspiroval § 285a ABGB a § 90 BGB, neboť definice je velmi podobná.

Podle NOZ je zvíře živým tvorem, který „*má zvláštní význam a hodnotu podmíněnou vlastností zvířete jako smysly nadaný živý tvor*“¹⁸. Zvíře už nepatří pod pojem věc, a ustanovení, která se týkají věcí, se na zvíře použijí „*obdobně, ale jen v tom rozsahu, v jakém to neodporuje povaze zvířete jako živého tvora*“¹⁹. Výraz obdobně není v občanském zákoníku vymezen. V čl. 41 legislativních pravidlech vlády je stanoveno, že „*slovo „obdobně“ ve spojení s odkazem na jiné ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu vyjadřuje, že toto ustanovení se vztahuje na vymezené právní vztahy v plném rozsahu. Používá se například obratu „Pro se použije obdobně § ... odst. ...*“²⁰. Z výše uvedeného proto plyne, že ustanovení o věcech se budou aplikovat i na zvířata, pokud nebudou odporovat povaze živého tvora. Dle mého názoru nelze aplikovat ta ustanovení, která existují v nesouladu s právními předpisy na ochranu zvířat. V případě, že by došlo k aplikaci některých ustanovení, která slouží k ochraně zvířat, by pak ze strany orgánů veřejné moci došlo k sankcionování podle účinné právní úpravy. A zároveň se domnívám, že je možné aplikovat ustanovení ohledně vlastnického práva, neboť ty nejsou v rozporu s povahou živého tvora, ovšem s výjimkou práva vlastníka věc opustit nebo zničit (resp. opustit zvíře či ho usmrtit je možné pouze při splnění zákonem stanovených pravidel), ale vždy je třeba zkoumat zájmy zvířete. Živé zvíře je možné darovat dle § 2055 an. NOZ či prodat dle § 2079 an. NOZ s přihlédnutím k zájmu zvířete, ale dle důvodové zprávy je „*např. v rozporu s povahou zvířete jako živého tvora použít jako zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu*“²¹, tzn., že není možné aplikovat zástavu nebo exekuci prodejem movitých věcí u zvířat, které mají citové vazby na

¹⁷ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 1746-1750.

¹⁸ Důvodová zpráva

¹⁹ Důvodová zpráva

²⁰ Legislativní pravidla vlády [online]. vlada.cz, 1. května 1998 [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na: <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>>.

²¹ Důvodová zpráva

svého vlastníka, a které by v důsledku předání cizí osobě mohli být vystaveny stresové situaci. Dle § 322 odst. 1, odst. 2 písm. g) OSŘ jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny zejména tyto věci ve vlastnictví povinného nebo ve společném jmění povinného a jeho manžela: „zvířata, u nichž hospodářský efekt není hlavním účelem chovu a která slouží člověku jako jeho společník“²². Na druhou stranu se domnívám, že *a contrario* zvíře, které na svém pánovi nelpí, je možné jako zástavu použít, protože nebude vystaveno stresu - např. hospodářská zvířata (krávy, ovce, prasata atd.). Z tohoto pohledu se postavení domácích zvířat zkvalitnilo oproti dřívější úpravě, ovšem nelze vyloučit situace, kdy exekuci nebude možné provést ani na hospodářské zvíře, a to z důvodu, že vlastník osvědčí, že zde hlavní hospodářský účel není, ačkoliv zvíře hospodářské je - jako příklad bych uvedla např. domácí prase, které majitel chová doma a má ho jako domácího mazlíčka - nikoliv pro maso.

Lze shrnout, že postavení zvířete v soukromém právu se změnilo k lepšímu pouze v tom smyslu, že zákonodárce poukazuje především na zvláštní povahu zvířete, že zvíře není věc, ale smysly nadaný tvor, který má své city. Shodně tak i uvádí odborná literatura, že u zvířat nastal výrazný hodnotový posun oproti předchozí právní úpravě, a že mezi zvířetem a vlastníkem vzniká emocionální vazba a § 494 NOZ chrání základní principy humanity²³. Postavení domácích zvířat se zlepšilo, protože vlastník se nemusí např. obávat, že by o domácí zvíře, ke kterému má vztah přišel např. při exekuci prodejem movitých věcí a obecně lze shrnout, že vždy je třeba sledovat zájmy zvířete a podle nich se řídit. Na druhou stranu v systému soukromého práva nejde především o ochranu zvířete jako takovou, jako je tomu u práva veřejného, kde je ochrana zvířete hlavním účelem, a to z důvodu, že zvíře je stále objektem vlastnického práva a mnohem důležitější je pozice vlastníka zvířete, který se o zvíře stará a má za něj odpovědnost. K tomu viz níže.

2.3. Odpovědnost za škodu a nemajetkovou újmu

Pojem odpovědnost je institut, který provází životem každého z nás. Dle mého názoru se jedná o pojem, o kterém se mnohdy debatuje a na který je možné nahlížet z více úhlů pohledu. Odpovědnost je možné chápat jako plnění povinnosti/í, konání/nekonání subjektu či subjektů dle situace tak, aby nedošlo ke vzniku újmy (např. v souvislosti se zvířetem - majitel zvířete dá zvířeti náhubek, aby zvíře nikoho nepokousalo) či z jiného úhlu pohledu, je možné chápat odpovědnost jako dopad porušení povinnosti a s tím související následky (např. opět

²² zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

²³ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára, TINTĚRA, Tomáš a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*, Praha: C. H. Beck, 2015. s. 197.

v souvislosti se zvířetem - vlastníkem zvířete a zvíře přijdou na návštěvu, zvíře narazí do stolu a v důsledku nárazu do stolu, dojde ke zničení drahého notebooku, následně pak vlastníkem zvířete nese odpovědnost za újmu, která vznikla v důsledku jednání zvířete, pokud jsou naplněny zákonem stanovené předpoklady). Lze shrnout, že ačkoliv se laická veřejnost setkává s pojmem odpovědnost, setkává se s ním v obecné rovině, právní odpovědnost má užší význam a vyžaduje hlubší popis odpovědnosti.

Účelem právní odpovědnosti je zbavení se důsledků, které vznikly v souvislosti s jednáním, které je v rozporu se zákonem a nastolení stavu, který s ním je naopak v souladu.

Právní odpovědnost má reparační, satisfakční, represivní a preventivní funkci. Reparační funkce záleží v tom, aby škodlivý následek byl odstraněn neboli kompenzoval vzniklou újmu (např. osoba X zničí osobě Y mobilní telefon a kompenzace může záležet v tom, že osoba X dá peníze osobě Y na nový mobilní telefon, případně na jeho opravu). Satisfakční funkce kompenzuje nemajetkovou újmu, a to na základě poskytnutí přijatelného zadostiučinění (např. osoba se omluví druhé osobě za to, že jí pomluvila). Represivní funkce postihuje osobu, která jednala v rozporu se zákonem a porušila tak právní povinnost, kdy účelem je zabránit osobě, aby dál škodně nejednala (např. osoba X musí uhradit vzniklou škodu osobě Y za mobilní telefon, který rozbila, a to, že musí uhradit vzniklou škodu, může zabránit této osobě X, aby se příště tak nechovala, neboť jinak bude muset opět uhradit škodu). Preventivní funkce spočívá v chování subjektu tak, aby se předcházelo porušení právních povinností, a to na základě hrozby možného uplatnění sankce (např. osoba jedná preventivně tím, že má psa na vodítku, aby ho měla pod kontrolou a pes nezpůsobil škodu)²⁴.

Odpovědnost za škodu je hmotněprávní institut, který je možné z hlediska právní systematiky členit na odpovědnost z pohledu veřejného a soukromého práva. Do veřejnoprávní odpovědnosti patří odpovědnost ústavněprávní, trestněprávní, správněprávní. Do soukromoprávní odpovědnosti patří odpovědnost občanskoprávní, obchodněprávní a pracovněprávní.

Odpovědnost ústavněprávní spočívá v „*jednání subjektu ústavního práva, které je v rozporu s normami ústavního práva a které směřuje proti hodnotám ústavním právem chráněným*“²⁵. Např. odpovědnost prezidenta republiky v případě spáchání ústavního deliktu velezrady.

²⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 7.

²⁵ KUDRNA, Jan. *Odpovědnost za akty prezidenta republiky* [online]. [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gM6bXs3L1r8J:https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/spravni-pravo-78-13w-kudrna-pdf.aspx+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>

S odpovědností trestněprávní se setkáme v situaci, kdy subjekt práva spáchá čin, který trestní zákoník označuje jako trestný čin a jsou naplněny všechny zákonem stanovené podmínky. Jako příklad trestného činu mohu uvést krádež, a pokud dojde ke spáchání tohoto trestného činu za splnění všech zákonem daných podmínek, tak poté nastane trestněprávní odpovědnost a danému subjektu bude uložena sankce²⁶.

Odpovědnost správní nastane v situaci, kdy dojde ke spáchání správního deliktu, tzn., dojde k protiprávnímu jednání, za které je v zákoně obsažená správněprávní sankce (typicky půjde např. o spáchání přestupku)²⁷.

Odpovědnost občanskoprávní nastane v situaci, kdy je spáchán soukromoprávní delikt, tzn., dojde k protiprávnímu jednání škůdce, který poruší povinnost stanovenou zákonem, případně poruší povinnost stanovenou smlouvou či poruší dobré mravy, a v důsledku protiprávního jednání škůdce dojde k újmě, která musí být v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce²⁸.

Odpovědnost obchodněprávní obecně nastane, dojde-li k jednání, které je v rozporu se zákonem či v rozporu se smlouvou (např. dle § 81 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, člen orgánu řízené osoby nebo její prokurista je povinen jednat s péčí řádného hospodáře, v případě, že s péčí řádného hospodáře jednat nebude, nastane obchodněprávní odpovědnost a bude povinen hradit újmu, ledaže prokáže, že mohl rozumně předpokládat, že byly splněny podmínky v § 72 odst. 1 a 2 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích)²⁹.

Odpovědnost pracovněprávní vzniká porušením povinnosti zaměstnance nebo zaměstnavatele. Aby však pracovněprávní odpovědnost vznikla, je nutné, aby mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem byla uzavřena pracovní smlouva či dohoda o provedení práce nebo dohoda o pracovní činnosti, neboť pracovněprávní odpovědnost je odvozená od základního pracovněprávního vztahu a dále musí být splněny další zákonem stanovené podmínky.

Rozdíl mezi veřejnoprávní a soukromoprávní odpovědností spočívá v tom, že v soukromoprávní oblasti nevzniká vztah mezi subjektem a státem coby nadřazeným subjektem, ale mezi subjekty, které mají mezi sebou rovné postavení.

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gM6bXs3L1r8J:https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/spravni-pravo-78-13w-kudrna-pdf.aspx+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>.

²⁶KUK, Michal. *Správněprávní, trestní a civilní odpovědnost - kterou zvolit?* [online]. frankbold.org, 25. července 2011, [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/fungovani-obci-a-uradu/odpovednost/skoda-zpusobena-vykonem-verejne-spravy/rada/spravnepravni-trestni-a-civilni-odpovedno>>.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů

Právní odpovědnost je možné také členit na odpovědnost subjektivní a objektivní ve vztahu k zavinění. Zavinění je třeba chápat objektivně, tedy jako vadné jednání. „*Jde o jednání, které je porušením toho, co společnost očekává od průměrného občana uskutečňujícího určitou činnost*“³⁰. Měřítkem je tedy průměrný člověk s průměrnou rozumovou úrovní. Objektivní odpovědnost je odpovědnost „*bez zřetele na zavinění*“³¹. Jde o odpovědnost za protiprávní stav, kdy, aby tato objektivní odpovědnost vznikla, tak se nevyžaduje zavinění subjektu, který koná či nekoná. V podstatě jde o to, že objektivní odpovědnost není přímo odkázána na jednání škůdce, protože jde o odpovědnost za výsledek³². U subjektivní odpovědnosti je pro její vznik důležité zavinění škůdce - tedy, aby škůdce jednal (konal či opomenul, příp. škůdci bylo přičteno jednání třetí osoby) úmyslně či nedbalostně³³. Tím se liší od objektivní odpovědnosti, neboť předpoklady pro vznik subjektivní a objektivní odpovědnosti mohou být stejné kromě předpokladu zavinění. Předpoklady subjektivní odpovědnosti jsou jednání škůdce, vznik škody nebo jiné újmy, příčinná souvislost mezi jednáním škůdce a vznikem škody či jiné újmy, protiprávnost a zavinění³⁴. U objektivní odpovědnosti je možné dále rozlišovat objektivní odpovědnost bez možnosti liberace (absolutní objektivní odpovědnost) nebo objektivní odpovědnost s možností liberace. Objektivní odpovědnost absolutní znamená, že škůdce nemá možnost prokázat, že neodpovídá za způsobenou újmu. Objektivní odpovědnost absolutní je dle mého názoru nejpřísnější, neboť škůdce odpovídá, aniž by měl možnost se liberovat. Objektivní odpovědnost s možností liberace pak představuje mírnější možnost pro škůdce, aby neodpovídal za újmu, a to v případě, že to umožňuje konkrétní ustanovení v NOZ a zároveň škůdce unese břemeno tvrzení a břemeno důkazní a prokáže, že byl některý z liberačních důvodů uvedených v NOZ realizován.

V této diplomové práci však budu pojednávat pouze o odpovědnosti občanskoprávní.

Jako důležité shledávám v této práci stručně vyjasnit pojmy škoda a újma, a to z hlediska pochopení právní terminologie. Újma je pojem širší než škoda. Pojem újma lze rozdělit na újmu majetkovou, jinými slovy újmu na jmění či škodu, která v sobě zahrnuje jak aktiva, tak pasiva, a na nemajetkovou újmu, tedy újmu, která nespočívá v „*újmě na jmění, ale jde o výsledek změny nemajetkových statků poškozeného, a to výsledek pro něj nepříznivý. Za*

³⁰ TICHÝ, Luboš. K rozlišování mezi tzv. subjektivní a objektivní odpovědností - rozsudek NS o povaze odpovědnosti advokáta za škodu. *Bulletin advokacie*, roč. 2013, č.1-2, s. 17.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 9.

³⁴ Tamtéž.

nemajetkovou újmu lze tedy považovat každou okolnost, kterou dotčený subjekt důvodně pociťuje jako osobní neštěstí.“³⁵ Důležité je slovo „důvodně“, neboť toto slovo nastoluje objektivizaci osobního neštěstí, což je správné z hlediska právní jistoty a rozhodování soudů, s čímž se ztotožňuje i Nejvyšší soud.³⁶

2.3.1. Koncepce občanskoprávní odpovědnosti

Mezi hlavní koncepce občanskoprávní odpovědnosti je možné zařadit perspektivní a retrospektivní koncepci³⁷.

Perspektivní koncepce může být někdy označená také jako aktivní či preventivní. Tuto koncepci prosazoval Viktor Knapp. Poté, co analyzoval občanskoprávní odpovědnost, zaujal názor, který nezískal na svou stranu další příznivce a byl podroben kritice. Knapp uvažoval a řešil dilema: „*zda se odpovídá za splnění povinnosti či za její nesplnění a dochází k názoru, že se odpovídá za splnění povinnosti, že tedy ten, kdo je povinen, odpovídá za to, že svou povinnost splní a nikoli teprve ex post za to, že ji nesplnil. Odpovědnost tedy vzniká současně se vznikem povinnosti a trvá spolu s ní latentně až do porušení povinnosti, kdy se latentní odpovědnost aktivizuje.*“³⁸ Na základě této koncepce subjekt odpovídá za své jednání, a hlavně za to, že se chová vhodně, v souladu se zákonem a za splnění povinnosti.³⁹

Retrospektivní koncepce, někdy označovaná jako pasivní, následná, sankční, je založena na tom, že odpovědnost vznikne až porušením primární povinnosti a „*má-li porušení povinnosti za následek dopadnutí sankce*“⁴⁰. Tuto koncepci najdeme rozpracovanou v díle Jiřího Švestky, který je přesvědčen, že „*nepříznivý právní následek předvídaný sankční složkou příslušné občanskoprávní normy lze obecně nazvat odpovědností podle hmotného občanského práva (občanskoprávní odpovědností) neboli také sankcí ve smyslu hmotného občanského práva (občanskoprávní sankcí).*“⁴¹

NOZ se odchyluje od terminologie ObčZ 1964, i od převažujícího pojetí české civilistiky, kdy převládala spíše retrospektivní koncepce, a naopak se přiklání k odpovědnosti

³⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 23.

³⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2015, sp. zn. 30 Cdo 3849/2014, R 90/2016.

³⁷ ELISCHER, David, JANEČEK, Václav. *Kritika právní odpovědnosti* [online]. bulletin-advokacie, 15. května 2018 [cit. 28. února 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/vaclav-janecek-kritika-pravni-odpovednosti/?browser=mobi>>.

³⁸ KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1.vyd., Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2003. s. 212.

³⁹ Důvodová zpráva

⁴⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. § 1-117*. Praha: Leges, 2013. s. 315.

⁴¹ ŠVESTKA, Jiří. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. s. 37.

perspektivní, kterou propagoval Viktor Knapp ve svém díle *Některé úvahy o odpovědnosti v občanském právu*⁴².

2.3.2. Subjekty odpovědnosti za škodu

Dle § 18 NOZ máme osoby fyzické nebo právnické⁴³. Fyzická i právnická osoba mají právní osobnost, jen fyzická osoba má ale svéprávnost, protože tou je nadán pouze člověk. Právnická osoba tedy nemůže jednat sama, ale musí být zastoupena osobou, která je oprávněna za ni jednat⁴⁴.

Fyzická osoba má právní osobnost od narození až do smrti⁴⁵. Právní osobnost znamená, že v mezích právního řádu má tato osoba práva a povinnosti. Právnická osoba má právní osobnost od svého vzniku do svého zániku dle § 118 NOZ.

Svéprávnost znamená právně jednat neboli svým právním jednáním nabývat práva a zavazovat se k povinnostem. Člověk během svého života získává různé zkušenosti, více si uvědomuje události okolo sebe a zasazuje si věci do kontextu a vyvíjí se, ať už fyzicky či rozumově. Jiné zkušenosti má osoba, která je nezletilá a osoba, která naopak čerstvě dosáhla zletilosti, či osoba, která se nachází v pokročilém věku. Dle § 30 se člověk stane plně svéprávným zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku věku (s výjimkou osob ve věku šestnácti až osmnácti let, kdy dojde k uzavření manželství⁴⁶ nebo přiznání svéprávnosti⁴⁷ za současného naplnění podmínek stanovených zákonem). S tím, že platí vyvratitelná domněnka, že každá svéprávná osoba má rozum průměrného člověka i schopnost užívat jej s běžnou péčí a opatrností, a že to každý může od ní v právním styku důvodně očekávat⁴⁸. O nezletilých platí, že i ti mají svéprávnost, ovšem nikoliv plnou, ale jsou způsobilí k právnímu jednání, které odpovídá co do povahy přiměřené rozumové a volní vyspělosti jejich věku.⁴⁹ Dále existují i případy osob, kteří mají svéprávnost omezenou, tedy se jedná o osoby, které nemohou činit některá právní jednání v důsledku svého intelektuálního či sociálního hendikepu. O omezení svéprávnosti rozhoduje věcně a místně příslušný soud na návrh či ex

⁴² MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX.* § 2894-3081. Praha: Leges, 2018. s. 3.

⁴³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁴ BEZOUŠKA, Petr. *Kdo jedná za právnické osoby* [online]. PRK Partners, [cit. 28. února 2020]. Dostupné na < <https://www.prkpartners.com/rekodifikace/legislativni-novinky/399-kdo-jedna-za-pravnicke-osoby/>>.

⁴⁵ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž.

offo⁵⁰. V případě, že soud rozhoduje o omezení svéprávnosti člověka, musí vycházet z toho, že svéprávnost člověka lze omezit jen v těch záležitostech, kde skutečně hrozí, že hendikep člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje, bude zneužit jinými subjekty, a to v jeho neprospěch. Soud také musí vymezit typ právních vztahů, jichž se omezení svéprávnosti dotýká a zohlednit i skutečnost, že omezení dispozice s konkrétní finanční částkou se zpravidla nebude týkat takových smluvních vztahů, ze kterých bude mít člověk omezovaný na svéprávnosti výhradně prospěch (např. darovací smlouva).⁵¹

Ve vztahu k právní odpovědnosti a náhradě škody je třeba zmínit i deliktní způsobilost. Právně odpovědným je každý, kdo má deliktní způsobilost neboli způsobilost protiprávní. Mohou nastat situace ve vztahu k závazkům z deliktů, kde se vyžaduje zavinění (subjektivní odpovědnost), pak fyzická osoba musí být deliktně způsobilá, aby bylo možné po ní požadovat náhradu škody.

Deliktní způsobilost mají právnické osoby a fyzické osoby, jejichž rozumová a volní složka umožňuje fyzické osobě rozpoznat, že jedná v rozporu se zákonem, tedy protiprávně, a že pozná škodlivost svého jednání a umí ji ovládnout.

U nezletilé osoby dochází v závislosti na věku této osoby k rozvoji deliktní způsobilosti. Plná deliktní způsobilost vzniká dosažením zletilosti, tedy osmnáctého roku věku. Zároveň se u zletilých fyzických osob v případě, že nebyli omezeni ve svéprávnosti, předpokládá, že mají deliktní způsobilost, ledaže není prokázán opak (i zde platí výjimka ohledně plné deliktní způsobilosti ve vztahu k osobám mladším osmnácti let v případě uzavření manželství či přiznáním svéprávnosti při splnění zákonem stanovených podmínek).⁵²

Lze tedy shrnout, že důležité je uvědomovat si a rozpoznat následky svého konání či nekonání a umět jej ovládnout. Vždy ale záleží na konkrétním případě, a proto je třeba jednání každé osoby posuzovat individuálně.

V případě nezletilých osob nebo osob, které jsou stíženy duševní poruchou, můžeme mluvit o tzv. omezené deliktní způsobilosti. Tyto specifikované osoby nejsou způsobilé k zavinění, ale za splnění určitých podmínek je možné uvažovat, že tyto osoby budou odpovědné za to, co svým jednáním způsobily. Podmínky spočívají v tom, že u těchto osob jsou v momentě působení škody dány obě složky - rozumová a volní současně, tedy, že osoba si je vědoma následků svého jednání a zároveň ho dokáže ovládat. V případě, že jsou tyto

⁵⁰ zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

⁵¹ usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 30. ledna 2014, sp. zn. 10 Co 37/2014.

⁵² HULÁN, Petr. *Deliktní způsobilost nezletilých a odpovědnost za škodu* [online]. e-advokacie, 1. srpna 2010 [cit. 28 února 2020]. Dostupné na < <https://www.e-advokacie.cz/cs/clanky/deliktni-zpusobilost-nezletilych-a-odpovednost-za-skodu-mobi>>.

podmínky splněny, pak není možné vyjmout tyto osoby z odpovědnosti za své jednání. Prokázání těchto skutečností je ovšem na poškozeném.

Lze si představit i situaci, ve které se osoba úmyslně přivede do stavu, ve kterém absentuje jedna ze složek - ať už rozumová či volní. Mluvíme o tzv. *actio libera in causa*. Velmi často jde o užití návykové látky - např. opití se alkoholem „na kuráž“. V tomto případě se jeví logické, že daná osoba bude odpovídat za své jednání, neboť ho lze odvodit z jejího předchozího zaviněného jednání spočívající v požití návykové látky, resp. je na této osobě, aby prokázala, že stav své nepřičetnosti nezavinila. V případě účasti třetích osob, kdy třetí osoby uvedou ať už úmyslně či z nedbalosti osobu do stavu nepřičetnosti, mají povinnost hradit škodu solidárně s osobou ve stavu nepřičetnosti, popř. sami, pokud škůdci nelze přičíst zavinění nepřičetnosti⁵³.

Občanské právo a trestní právo má odlišné věkové hranice pro vznik právní odpovědnosti. V trestním právu je trestně odpovědná osoba od 15 let⁵⁴, věková hranice v občanském právu není pevně stanovená v tom smyslu, že je možné s ní pohybovat směrem dolů, a to v případě, že je dána u této osoby, jak volní, tak rozumová složka, protože neučinit osobu odpovědnou za její protiprávní jednání z důvodu nezletilosti by nebylo oprávněné. Mezi šestnáctým a osmnáctým rokem je možné nabýt plné svéprávnosti pouze přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství za zákonem stanovených podmínek.

2.3.3. Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu

Abychom mohli hovořit o občanskoprávní odpovědnosti, musí být naplněny určité předpoklady, a to: porušení právní povinnosti (porušení dobrých mravů, zákona nebo smlouvy), škoda nebo jiná újma, příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou či jinou újmou, zavinění.

1. Porušení právní povinnosti (porušení dobrých mravů, zákona nebo smlouvy)

Prvotně je důležité jednání škůdce, který musí spáchat protiprávní čin, aby naplnil znak porušení právní povinnosti. Škůdce může tento protiprávní čin spáchat ve formě konání (komisivní delikt) nebo opomenutí (omisivní delikt). Protiprávní čin znamená, že škůdce jedná v rozporu se zákonem a činí tak něco, co zákon nedovoluje. „*Jednání škůdce je dobré odlišit od prostého jednání, které není jednáním - např. instinktivní reakce.*“⁵⁵ Škůdce ve

⁵³ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 433 - 435.

⁵⁴ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁵ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 174.

většinou případů jedná sám, ale může také nastat situace, kdy mu bude přičteno jednání třetí osoby k jeho tíži - a to např. v situaci kdy za dlužníka plní dluh třetí osoba jím pověřená, třetí osoba řádně nesplní, ale odpovídá za toto jednání třetí osoby dlužník, neboť dle § 1935 NOZ dlužník odpovídá, jako by plnil sám.

2. Škoda nebo jiná újma

Škůdce svým jednáním musí způsobit majetkovou újmu - škodu nebo nemajetkovou újmu. Majetková újma je taková újma, která se může projevit jak v aktivech, tak i pasivech poškozeného. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 25 Cdo 296/200 se považuje „*Za škodu v právní teorii i praxi újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného, a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi.*“⁵⁶. Nemajetková újma pak představuje „*výsledek změny nemajetkových statků poškozeného, a to výsledek pro něj nepříznivý. Jde o každou okolnost, kterou dotčený subjekt považuje jako osobní neštěstí*“⁵⁷. Nemajetkovou újmu je možné odčinit přiměřeným zadostiučiněním, což může být např. omluva, stáhnutí tisku z oběhu atd., ale záleží na konkrétní situaci. Majetkovou újmu je možné nahradit v penězích a nemajetkovou také, pokud jiným způsobem nedojde dostatečně k odčinění způsobené újmy.⁵⁸

3. Příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a škodou či jinou újmu

Aby byl škůdce deliktně odpovědný, musí existovat příčinná souvislost mezi jeho porušením právní povinnosti a vzniklou škodou či jinou újmu, kterou způsobil. „*Pojem „způsobení“ je základem odpovědnosti za škodu jako takovou, bez ohledu na to, zda jde o odpovědnost subjektivní či objektivní, deliktní či smluvní.*“ Příčinná souvislost (kauzální nexus) je otázkou skutkovou⁵⁹, avšak právní posouzení se činí ve vztahu k těm právním skutečnostem, mezi nimiž je třeba vztah příčinné souvislosti zjišťovat. „*Z celého řetězce všeobecné příčinné souvislosti (v němž každý jev má svou příčinu, zároveň však je příčinou jiného jevu) je třeba sledovat jen ty příčiny a následky, které jsou důležité pro odpovědnost za škodu.*“⁶⁰ Za zmínku také stojí teorie podmínky - tzv. *pravidlo conditio sine qua non*⁶¹. Na základě tohoto pravidla platí, že „*taková událost (jednání) je pro následek příčinná, kterou si*

⁵⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 25 Cdo 296/2006.

⁵⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 43.

⁵⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 175.

⁵⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2002, sp.zn. 21 Cdo 300/2001, [C 1025].

⁶⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp.zn. 23 Cdo 1045/2010.

⁶¹ PETL. Dostupné na <<http://www.egtl.org/PETLCzech.html>>.

nelze odmyslet, aniž by nutně odpadl i sám následek (škoda, újma). Tato událost je pak příčinou daného následku.“⁶² Pro osobu, která aplikuje právo (např. advokát či soudce) je zjištění příčinné souvislosti podle teorie podmínky možné na základě jeho zkušenosti nebo na základě znaleckého posouzení apod. „Odmyslíme si zkoumané jednání a následek přitom zůstane zcela ve své původní podobě, pak posuzované jednání tento následek zcela jistě nezpůsobilo. Nastal-li by tento následek v jiné podobě, potom je třeba hodnotit, zda je změna podstatná. Není-li tomu tak, pak skutečnost, která nepodstatnou změnu vyvolala, není příčinou, nýbrž jen irelevantní doprovodnou okolností.“⁶³ Může ale nastat i situace, kdy dojde k více jednáním, z nichž každé způsobí škodu v ten stejný okamžik, dle čl. 3:102 PETL pak hovoříme o konkurenčních příčinách, kdy potom považujeme každé jednání za příčinu škody, která vznikla poškozenému⁶⁴.

4. Zavinění

O zavinění lze mluvit v souvislosti se subjektivní odpovědností, neboť obligatorním předpokladem objektivní odpovědnosti zavinění není, tzn., jedná se o subjektivní předpoklad pro vznik odpovědnosti za škodu. „Škudce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění jen v těch případech, které jsou stanoveny zákonem, proto pokud neplyne ze zákona něco jiného, je zavinění automaticky předpokladem skutkové podstaty náhrady škody“⁶⁵.

V NOZ nenajdeme definici zavinění, dle judikatury Nejvyššího soudu lze zavinění charakterizovat „jako psychický vztah jedajícího ke svému jednání, které je protiprávní, a ke škodě jako následku takového jednání. Zavinění ve formě úmyslu (úmyslné zavinění) je dáno tehdy, jestliže jedající věděl, že škodu může způsobit, a chtěl škodu způsobit (úmysl přímý), nebo tehdy, když jedající věděl, že škodu může způsobit, a pro případ, že ji způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý). Zavinění ve formě nedbalosti (nedbalostní zavinění) je dáno tehdy, jestliže jedající věděl, že škodu může způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí (nedbalost vědomá), nebo tehdy, jestliže jedající nevěděl, že škodu může způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl (nedbalost nevědomá).“⁶⁶. Přestože se jedná o soudní rozhodnutí z roku 2003, tak souhlasím s částí této definice, neboť u úmyslného zavinění si myslím, že se jedná o psychický vztah

⁶² MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 180.

⁶³ Tamtéž s. 182.

⁶⁴ PETL. Dostupné na <<http://www.egtl.org/PETLCzech.html>>.

⁶⁵ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 237.

⁶⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2004, sp. zn. 21 Cdo 1059/2003.

jednajícího k jednání a škodě jako následku, protože jednající osoba chtěla způsobit škodu a věděla, že by ji mohla způsobit, tzn., musela nad svým jednáním a důsledky s tím spojené přemýšlet, byť i třeba pouhou chvílí. Ve vztahu k nedbalosti se domnívám a souhlasím s tím, že u vědomé nedbalosti se také jedná o psychický vztah jednajícího ke svému protiprávnímu jednání a ke škodě jako následku takového jednání, a to z důvodu, že jednající osoba ví, že škodu může způsobit svým protiprávním jednáním, a ačkoliv spoléhá, že ji nezpůsobí a způsobit ji nechce, tak tento subjekt stejně jako subjekt, který jedná úmyslně by měl o svých následcích přemýšlet - např. si uvědomit, že když jede v automobilu rychlostí větší, než je povolená, že může někoho zranit či zabít. Ve vztahu k nevědomé nedbalosti se ale domnívám, že zde neexistuje psychický vztah jednajícího k jednání a škodě jako následku, protože jednající osoba nevěděla, že škodu může způsobit, ačkoliv to sice vědět měla, ale dle mého názoru, když osoba neví, že může škodu způsobit, tak si vnitřně žádné následky nevybaví, a proto se nejedná o psychický vztah.

Zavinění se skládá z úmyslu, který může být přímý a nepřímý a z nedbalosti, která může být vědomá a nevědomá. Přímý úmysl (*dolus directus*) je třeba spojovat v prvku chtění a s prvku vůle - subjekt chce způsobit škodu a ví, že by škodu mohl způsobit (např. škůdce přejede osobním automobilem kamarádovi kočku, přestože ji viděl a naschvál nezastavil). Přímý úmysl může být i ve formě krutého jednání, kdy subjekt učiní něco škodolibého, zlého či krutého. Pro nepřímý úmysl (*dolus eventualis*) je důležité „*tzv. srozumění s výsledkem*“⁶⁷. Např. škůdce rozbil velké zrcadlo a sklo ze zrcadla je po větší části pokoje, škůdce sklo neuklidí, ačkoliv ví, že doma má kočku, která se o sklo může poranit, neboť už se takto obdobně zranila dříve. Pro vědomou nedbalost (*culpa luxuria*) je typické, že jednající osoba ví, o tom, že může způsobit škodu, ale zároveň jednající osoba spoléhá, že bez patřičných důvodů škodu nezpůsobí. Např. řidič osobního automobilu jede vyšší rychlostí, než je povolená rychlost, ačkoliv si uvědomuje, že jede rychleji a porušuje tím pravidla silničního provozu, do vozovky mu vběhne pes, kterého přejede. Dle mého názoru se zde jedná o vědomou nedbalost, neboť řidič si musel uvědomovat, že by mohl rychlou jízdou, než je povolená, někoho přejet, a přestože to nechtěl udělat, tak se tak stalo. Nevědomá nedbalost (*culpa negligentia*) je chápána jako nevědomost jednajícího, který nevěděl, že svým jednáním může způsobit škodu, ačkoliv to vědět měl a mohl. Např. chůva dítěti, které hlídá, přinese jahody, dítě jahody sní a následně celé oteče, protože je na jahody silně alergické, což chůva

⁶⁷ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 242.

neví, protože jí to nikdo z rodičů neřekl, a jahody měly doma. Chůva sice nevěděla, že dítě je alergické na jahody, ale vědět to měla či mohla.⁶⁸

Zavinění je vyžadováno všude tam, kde zákon výslovně nestanoví, že jde o objektivní odpovědnost. V případě porušení dobrých mravů zákon vyžaduje prokázání úmyslu škůdce. Pokud jde o porušení absolutního práva, tak zde postačí nedbalost, neboť zde je vyvratitelná domněnka - „má se za to, že škůdce škodu zavinil z nedbalosti“, tzn., postačuje k naplnění odpovědnosti nedbalost, ale může to být i úmysl a záleží, co poškozený prokáže, neboť on má povinnost unést důkazní břemeno. V případě porušení smlouvy se nevyžaduje zavinění, neboť se jedná o objektivní odpovědnost, ale je možná liberace. Liberace je institut, díky kterému se může škůdce zprostit odpovědnosti, a to na základě toho, že prokáže, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy bránila dočasně nebo trvale překážka, která byla mimořádná, nepředvídatelná a nepřekonatelná, která vznikla nezávisle na jeho vůli (*vis maior*). Avšak škůdce se nemůže zprostit od odpovědnosti ze smlouvy na základě překážky, kterou bylo možné překonat, nebo za situace, kdy škůdce plnil smluvenou povinnost v prodlení, nebo vznikla na základě škůdcových osobních poměrů⁶⁹.

Lze shrnout, že první tři předpoklady jsou objektivního charakteru, tedy, že zákon je vyžaduje vždy. Zavinění je subjektivní předpoklad a zákon ho vyžaduje jen v některých případech - např. § 2909 NOZ - „způsobí škodu úmyslným porušením dobrých mravů“. V případě, že jsou naplněny zákonem požadované předpoklady, dojde k tomu, že osoba je odpovědná k náhradě újmy.

2.4. Způsob a rozsah náhrady újmy

V občanském zákoníku se způsobu a rozsahu náhrady újmy věnují § 2951 - § 2955 NOZ. Co se týká majetkové újmy neboli škody, tak se nahrazuje vždy⁷⁰, a to primárně uvedením v předešlý stav. Tento stav se nazývá naturální restituce, která „představuje nastolení takového faktického stavu, jaký by byl, pokud by nedošlo ke škodní události. Představuje tak nepříznivé změny, které nastaly na reálných statcích poškozeného.“⁷¹. Přínosem naturální restituce bezesporu je, že není potřeba v této souvislosti řešit výpočet oproti peněžité náhradě (relutární restituci). Naturální restituce je poměrně velkou změnou,

⁶⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 237-246.

⁶⁹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ BEZOUŠKA, Petr. *Co je to škoda a co je to újma* [online]. PRK Partners, [cit. 12. února 2020].

Dostupné na: <<https://www.prkpartners.com/rekodifikace/legislativni-novinky/395-co-je-to-skoda-a-co-je-to-ujma/>>.

⁷¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 907.

kteřou přinesla novela občanského zákoníku, neboť dle ObčZ 1964 byla prvotním a preferovaným způsobem náhrady škody peněžitá náhrada a až na druhém místě byla naturální restituce.⁷² Dle NOZ je to opačně, tedy preferuje se naturální restituce.

Naturální restituce se uplatní v případě, že poškozený neuvede způsob, jakým chce provést náhradu škody, nebo naopak vysloví přání, aby byla provedena naturální restituce. V případě, že se naturální restituce provádí, je třeba, aby došlo k uvedení do takového stavu, který je stejný nebo alespoň hospodářsky rovnocenný, ve kterém se poškozený nacházel před tím, než nastala škodlivá událost. V malém procentu případů dojde k uvedení do takového stavu, který je stejný, jako byl stav, ve kterém se poškozený nacházel před tím, než nastala škodlivá událost. Např. osoba ukradne jiné osobě hodinky s vyrytým věnováním, a ty samé jí vrátí. Dle mého názoru se domnívám, že ve většině případů se spíše bude jednat o naturální restituci, kde dojde k uvedení do takového stavu, který je hospodářsky rovnocenný. V tomto ohledu bude naturální restituce vždy možná u věcí zastupitelných, neboť zastupitelnou věc je možné zaměnit. U nezastupitelných věcí není vyloučeno, že by naturální restituce možná byla, avšak domnívám se, že to bude velmi malé procento a bude záležet na konkrétních okolnostech. Např. v případě, že by došlo ke zničení starých rodinných fotografií, které byly vyfoceny známým fotografem a byly např. spáleny, navrácení do původního stavu není možné, a proto škůdce bude povinen hradit škodu v penězích, na druhou stranu v případě hodinek s vyrytým věnováním, které byly poškozenému ukradeny a následně vráceny, je naturální restituce možná.

Zároveň v tomto případě se nejeví jako správné chápat zastupitelné věci jen jako věci movité dle § 499 NOZ, neboť může nastat situace, kdy bude třeba provést naturální restituci ve vztahu k nemovité věci, kterou je možné nahradit - např. pole, louky apod.⁷³. Předpokladem naturální restituce je přiměřenost, což zákon v § 2951 NOZ označuje jako „*není-li to dobře možné*“, protože, aby byla naturální restituce dobře možná, musí být přiměřená. Dle čl. 10:104 PETL naturální restituce je dobře možná, pokud to vyžaduje poškozený nebo se ke způsobu náhrady nevyjadřuje, a pokud to nepředstavuje příliš velké břemeno pro škůdce⁷⁴ (např. pokud by škůdce rozbil mobilní telefon poškozenému, a oprava by byla mnohem dražší než koupě nového mobilního telefonu, jeví se účelnějším a přiměřeným, aby škůdce koupil poškozenému nový mobilní telefon).

⁷² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1680.

⁷³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 895-911.

⁷⁴ PETL. Dostupné na <<http://www.egtl.org/PETLCzech.html>>.

Jako druhý způsob náhrady škody je relutární restituce neboli náhrada v penězích. O této náhradě je možné uvažovat v případě, že není dobře možná naturální restituce nebo pokud o to, aby bylo hrazeno v penězích, žádá poškozený.

Ani smíšený způsob náhrady škody není vyloučen. To znamená, že újma může být nahrazena z části naturální restitucí a z části penězi. K tomu viz rozsudek Nejvyššího soudu „*Jestliže byly poškozenému nahrazeny náklady na opravu vozidla po nehodě, avšak po provedené opravě se hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, k jejíž náhradě je škůdce povinen.*“⁷⁵.

V případě, že se poškozený se škůdcem nedohodnou na náhradě újmy, pak nezbyde poškozenému jiná možnost než se obrátit na věcně a místně příslušný soud. Je na poškozeném, jaký způsob náhrady škody si zvolí, zda to bude naturální či relutární restituce. Může ale nastat i situace, kdy poškozený dá škůdci na výběr. V případě podání žaloby je třeba petit formulovat jako tzv. *alternativa facultas*, který je založen na tom, že žalobce (poškozený) dává žalovanému (škůdci) na výběr, jakým způsobem svou povinnost splní, tzn. žalobce (poškozený) je schůdný přijmout od žalovaného (škůdce) jiné plnění, než mu náleží dle zákona či smlouvy, a na které nemá dle hmotného práva nárok. „*Z toho pak plyne, že je-li primárnímu petitu vyhověno, soud stanoví též plnění náhradní; jestliže však primárnímu petitu vyhovět nelze, nelze současně přiznat ani nárok na náhradní plnění.*“⁷⁶ V zákoně je to v § 2951 NOZ formulováno tak, že „*Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.*“ Z toho vyplývá, že žalobce (poškozený) může jako primární nárok požadovat, jak uvedení do předešlého stavu s možností zproštění škůdce zaplatit peněžitou částkou, tak naopak požadovat finanční plnění, s tím, že se může škůdce zprostit uvedením v předešlý stav, každopádně vždy to musí žalobce (poškozený) odůvodnit.

Nemajetkovou újmou se rozumí „*taková újma, která nevede ke zmenšení v penězích měřitelného majetku*“⁷⁷. Nemajetková újma vzniká zásahem do majetkových a nemajetkových statků. Ve větším měřítku vzniká zejména zásahem do nemajetkových statků, jako je např. soukromí, důstojnost, zdraví, čest, dobré jméno, ale není ani vyloučeno, aby vznikla zásahem do majetkových statků - např. osoba má citový vztah k věci, kterou jí škůdce

⁷⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017.

⁷⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sp. zn. 25 Cdo 2311/2018.

⁷⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 948.

rozbije. Nemajetkovou újmu není možné nahradit, ale je možné, aby došlo ke kompenzaci finanční nebo, že se škůdce omluví poškozenému⁷⁸. Nemajetkovou újmu nemůže poškozený požadovat vždy, ale pouze pokud to zákon výslovně stanoví (např. § 2971 NOZ) nebo pokud si to strany mezi sebou smluvně ujednají. Nemajetková újma se hradí přiměřeným zadostiučiněním, které je poskytnuto v penězích, pokud není zajištěn jiný způsob odčinění způsobené újmy.⁷⁹ Přiměřenost je třeba vykládat jako určení náležitého způsobu zadostiučinění. V případě náhrady nemajetkové újmy penězi nesmí být požadovaná finanční částka likvidační pro škůdce a je třeba brát v potaz při stanovení výše, k jakému zásahu došlo a který statek byl zasažen, jaké intenzity byl zásah a okolnosti na straně poškozeného a škůdce.⁸⁰

Z hlediska rozsahu se u majetkové újmy hradí pouze skutečná škoda a ušlý zisk. Pokud je skutečnou škodou vznik dluhu, poškozený je oprávněn požadovat po škůdci, aby ho dluhu zbavil nebo mu poskytl náhradu. Dle rozsudku Nejvyššího soudu: „*Škoda je majetková újma vyjádřitelná v penězích, která se projevuje buď jako skutečná škoda nebo jako ušlý zisk. Obě tyto formy škody jsou v zásadě rovnocenné a existence jedné z nich není podle platného práva podmínkou vzniku a uplatnění druhé formy. Z platného práva nelze tedy dovést, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody.*“⁸¹ Ačkoliv se jedná o rozhodnutí staršího data, dle mého názoru se dá aplikovat i za účinnosti NOZ. Skutečná škoda ani ušlý zisk nejsou v NOZ definovány, avšak ze soudních rozhodnutí plyne, že skutečnou škodou se rozumí: „*nastalé zmenšení (úbytek, snížení hodnoty) majetku poškozeného v důsledku škodní události.*“⁸² A ušlým ziskem se rozumí: „*ušlý majetkový prospěch, spočívající v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možné – kdyby nebylo škodné události – důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věci*“⁸³.

Z hlediska rozsahu je možné náhradu škody snížit. Soud náhradu škody nikdy nesníží v případě, že škoda byla způsobena úmyslně. Na druhou stranu škodu je možné snížit, pokud k tomu jsou důvody zvláštního zřetele hodné. V NOZ najdeme demonstrativní výčet důvodů –

⁷⁸BEZOUŠKA, Petr. *Co je to škoda a co je to újma* [online]. PRK Partners, [cit. 16. března 2020].

Dostupné na: < <https://www.prkpartners.com/rekodifikace/legislativni-novinky/395-co-je-to-skoda-a-co-je-to-ujma/> >.

⁷⁹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 949-955.

⁸¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 1996, sp. zn. II Odon 15/96.

⁸² ŠAJNAROVÁ, Jitka, BUSS, Tomáš. Obvyklá pochybení znalců při vyčíslení výše škody. *Bulletin advokacie*, roč. 10/2017, s. 31.

⁸³ Tamtéž.

např. způsob, jakým ke škodě došlo, majetkové a osobní poměry škůdce a poškozeného. Zároveň náhrada škody nebude snížena ani v případech, kdy škodu způsobí osoba, která se hlásila k odbornému výkonu při svém povolání, nebo v případě, že tato osoba porušila odbornou péči. Snížení náhrady škody je pouze výjimečnou situací. Ve vztahu k odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem se domnívám, že u § 2934 NOZ může být snížení škody vyloučeno z důvodu, že je v rozporu s § 2953 odst. 2 NOZ, pokud se bude vlastník zvířete hlásit k odbornému výkonu jako příslušník určitého stavu nebo povolání, či poruší odbornou péči.

Důležitý je okamžik vzniku újmy v souvislosti s promlčením. V případě, že újma nevznikne, nemůže se právo na náhradu této újmy promlčet⁸⁴.

Výše újmy by měla být určitá a konkrétní, a je na poškozené osobě, aby ji prokázala (např. vystavený doklad - faktura, znalecký posudek atd.). Avšak může se stát, že poškozená osoba bude mít s prokázáním výše újmy problém, a to z důvodu, že určení újmy je možné, ale náklady na dokazování by byly značně vysoké a nepřiměřené, nebo určení přesné výše je zcela nemožné. V případě, že nastane poškozenému tato situace, může se obrátit na věcně a místně příslušný soud, aby ten o ní spravedlivě rozhodl.⁸⁵

2.5. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem

2.5.1. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dle § 2933 NOZ

Obecně

Odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem nalezneme v § 2933 NOZ. Jedná se o právní úpravu, která vznikla v souvislosti s NOZ, neboť v ObčZ 1964 tuto právní úpravu nenajdeme.⁸⁶ Dle § 2933 je stanoveno, že: „*Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.*“ Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem je založena na principu objektivní odpovědnosti, což znamená, že se nevyžaduje předpoklad zavinění - tedy úmyslné či nedbalostní jednání. Jedná se o poměrně přísnou právní úpravu, neboť na základě výše uvedeného může nastat situace, kdy subjekt bude odpovídat za škodu, aniž by ji zavinil. „*Objektivní odpovědnost je*

⁸⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. 25 Cdo 2340/2017.

⁸⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1698-1699.

⁸⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

v daném případě odpovědnosti za ohrožení⁸⁷. Zvířata jsou smysly nadaní živí tvorové, kteří jednají na základě různých pudů a někdy pro nás lidstvo nepředvídatelně. Navíc některá zvířata není možné hlídat celý den, a proto může nastat i situace, kdy zvíře způsobí újmu, aniž by bylo hlídané. Proto z tohoto důvodu může zvíře pro ostatní osoby představovat nebezpečí, a vlastník zvířete za toto riziko, které může nastat, nese odpovědnost⁸⁸. Pod pojmem nebezpečí, které může způsobit zvíře, si není třeba představovat neobvyklé chování zvířete, ale i obyčejné vlastnosti zvířete - např. samotná síla zvířete, ostrost zubů či drápů, přenos parazitů, jed, žahnutí či štípnutí atd⁸⁹.

Jako důležité shledávám zmínit i hledisko místa - kdy zvíře může jednat nebezpečně v důsledku změny prostředí, na které není zvyklé a není mu vlastní. Jedná se o zesílení hrozby, než když je zvíře ve svém přirozeném prostředí. Např. pes je domestikované zvíře, tudíž je zvyklé být např. v rodinném domě či v boudě na zahradě, a tudíž, v případě, že pes uteče do lesa, nejedná se o jeho přirozené prostředí a můžeme hovořit o zesílené hrozbě⁹⁰. Hledisko místa může být podstatnou součástí při rozhodování soudů, ke kterému soudy přihlížejí – např. Krajský soud v Ostravě ve svém rozsudku přihlížel k tomu, že žalovaná se s koněm pohybovala v místech, kam byli koně běžně vyváděni, avšak přihlížel k i tomu, že poblíž byla frekventovaná silnice⁹¹.

Zvíře může způsobit škodu jak na osobě, a to tím, že ji zraní či usmrtí, tak na věci, a to tím, že věc zničí, poškodí, ale i na jiném zvířeti, kterého může stejně jako u osoby zranit či usmrtit. V této souvislosti považuji za důležité zdůraznit postavení vlastníka zvířete či osobu, které bylo zvíře vlastníkem zvířete svěřeno do péče, protože tyto osoby nesou za jednání zvířete odpovědnost a tyto osoby mohou být v případě soudního sporu žalovány, neboť mají pasivní legitimaci.

Dále je třeba si uvědomit existenci tzv. volně žijících živočichů - tedy zvířat, kteří nemají svého pána. V případě, že tyto zvířata způsobí škodu, není osoba, kterou by bylo možné žalovat a ustanovení NOZ se nepoužijí (např. osoba pojedje do zahraničí, kde na ní zaútočí medvěd a usmrtí ji svým útokem). V tomto kontextu je třeba použít veřejnoprávní

⁸⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 676.

⁸⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

⁸⁹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 679.

⁹⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 679.

⁹¹ rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. května 2007, sp. zn. 57 Co 13/2007-150.

předpisy - např. zákon o myslivosti⁹² či zákon o ochraně přírody a krajiny⁹³, nebo v kontextu se zahraničím - mezinárodní smlouvy, např. Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin uveřejněná pod č. 572/1992 Sb.,⁹⁴

Právní úprava v ObčZ 1964 byla založena na tom, že odpovědnost za zvíře se řešila podle obecných ustanovení (§ 415 a § 420 ObčZ 1964)⁹⁵, protože odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem v ObčZ 1964 zde nebyla upravena⁹⁶. Tzn. dle § 415 ObčZ 1964 měla osoba vlastníci zvíře povinnost „*počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a na životním prostředí*“⁹⁷. A dle § 420 ObčZ 1964: „*každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti*“. Přestože obecná odpovědnost stanovená v § 420 ObčZ 1964 byla koncipována jako subjektivní odpovědnost s možností vyvinění se, neboť v § 420 odst. 3 ObčZ 1964 bylo možné zprostit se odpovědnosti za škodu, pokud škůdce prokáže, že škodu nezavinil. Soudní rozhodnutí vydaná před účinností NOZ hovoří velmi přísně např. rozsudek Nejvyššího soudu, který shrnuje: „*Jestliže právní předpis neurčuje podmínky pro zabezpečení zvířete proti úniku, odpovídá chovatel za škodu, kterou zvíře uniklé na veřejnou komunikaci způsobil, a to bez ohledu na to, jakou formu preventivního opatření směřujícího k náležitému dozoru nad svým zvířetem zvolil. Jestliže v řízení bylo prokázáno, že pes žalovaného volně pobíhal bez dozoru po veřejné komunikaci a způsobil dopravní nehodu, při níž byl poškozen automobil žalobce, je zřejmé, že žalovaný kritického dne nevykonával nad svým chovaným zvířetem náležitý dozor a že jako jeho majitel si nepočínal tak, aby se pes nezaběhl na silnici, a neučinil tedy vše, aby zabránil vzniku škody; již tím je z občanskoprávního hlediska dáno protiprávní jednání (opomenutí) žalovaného podle § 420 odst. 1 obč. zák., přičemž zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se předpokládá.*“⁹⁸ Z tohoto rozsudku Nejvyššího soudu vyplývá, že chovatel odpovídá za škodu v podstatě bez ohledu na to, jak preventivně zabezpečil zvíře proti úniku a předpokládá se nevědomá nedbalost. Nebo „*podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu platí v obdobných případech, že u pokousání psem je dáno zavinění u jeho majitele, které spočívá v porušení*

⁹² zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

⁹³ zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ sdělení č. 572/1992 Sb., úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ ŠTROF, Michal, *Soukromoprávní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem se zaměřením na význam spolupůsobení poškozeného na vznik škody* [online]. epravo.cz, 24. března 2017 [cit. 16. března 2020].

Dostupné na: < <https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem-se-zamerenim-na-vyznam-spolupusobeni-poskozeneho-na-vznik-skody-105531.html> >.

⁹⁶ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 675.

⁹⁷ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

obecné prevenční povinnosti podle § 415 obč. zák. Odpovědnost majitele psa jako pachatele trestného činu zůstává příčinou následku i v případech, kdy psa vypustí z kotce rodinný příslušník nebo jiná osoba, a není třeba zjišťovat, jakou povahu má konkrétní útočící pes (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1222/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003 nebo usnesení ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 378/2002, ze dne 14. 3. 2007, sp. zn. 8 Tdo 257/2007, a ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 3 Tdo 1034/2013, či rozhodnutí č. 72/1971, č. 37/1975 a č. 39/1980 Sb. rozh. tr.)⁹⁹. Judikatura se k této problematice odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem stavěla velmi objektivně, což způsobovalo rozpory mezi úpravou v zákoně a judikaturou.¹⁰⁰ Zákodárce reagoval na tento stav po vzoru německého BGB, a v NOZ se již setkáváme s objektivní odpovědností - viz ústavní stížnost Ústavního soudu: „K tomu se shodně vyjádřil i Ústavní soud v ústavní stížnosti ze dne 9. října 2019: Pro vznik odpovědnosti žalovaných za škodu způsobenou jejich psem je v tomto případě irelevantní, zda pes zaútočil, či byl vyprovokován, či se bránil, nebo skutečnost, zda pes byl na vodítku, či nikoli. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem je konstruována jako odpovědnost objektivní, v tomto případě bez možnosti liberačního důvodu, žalobcům tak stačilo k úspěchu ve věci, aby prokázali, že jim vznikla škoda škodnou událostí způsobenou psem žalovaných, což se jim dle soudu podařilo prokázat.“¹⁰¹.

Lze shrnout, že přestože odpovědnost za škodu v ObčZ 1964 byla koncipována jako subjektivní odpovědnost s možností exkulpace, soudní rozhodnutí se k této problematice stavěly spíše objektivně, proto se domnívám, že judikatura datovaná před účinností NOZ je použitelná i za účinnosti NOZ, neboť odpovědnosti jsou sice rozdílně pojmenované, avšak důsledky mají shodné.

Podmínky vzniku odpovědnosti

Abychom mohli hovořit o vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, je třeba splnit tyto podmínky: jednání zvířete, které je protiprávní, škoda či jiná újma, příčinná souvislost mezi jednáním zvířete, které je protiprávní a škodou či jinou újmu.

1. Jednání zvířete

Zvíře musí jednat a svým jednáním se dopustit protiprávního činu, tedy takového činu, který je v rozporu se zákonem.

⁹⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2005, sp. zn. 8 Tdo 1509/2014-32.

¹⁰⁰ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081.*

Praha: Leges, 2018. s. 676.

¹⁰¹ ústavní stížnost Ústavního soudu ze dne 9. října 2019, sp. zn. IV. ÚS 2807/19.

Je třeba proto rozlišovat určité situace, které mohou nastat. Zvíře může být použito pouze jako „živé těleso“. To může nastat v případě, kdy osoba uchopí zvíře a praští s ním do jiného. V tomto případě zvíře nejedná samo, a na základě toho se § 2933 NOZ neuplatní, a to z důvodu, nejednání zvířete. Je irelevantní, že daná osoba si vybrala zvíře, neboť je to stejná situace jako kdyby si vybrala neživou věc a tou udeřila jinou osobu. Na druhou stranu zvíře je živý tvor a může se stát, že v důsledku pádu zvířete na jinou osobu, dojde k tomu, že zvíře ze strachu či úleku učiní obranou reakci a způsobí zranění poškozenému či zničí věc, tak v tomto případě se § 2933 NOZ použije¹⁰², protože to lze podřadit pod samotné jednání zvířete jako takové, které je v rozporu se zákonem.

Ustanovení § 2933 NOZ se nepoužije ani v případě, kdy dojde ke škodě, která je způsobena v důsledku pouhé existence zvířete jako takového - např. velikost, váha zvířete. „*Např. poškození podvozku auta, které převáželo slona*“¹⁰³. V případě, že by zvíře vynaložilo sílu - např. nechtělo by být uzavřené v přepravním vozíku a vynaložilo by sílu na to, aby se zkusilo dostat ven a v důsledku toho přepravní vozík poškodilo, tak se domnívám, že § 2933 NOZ je možné uplatnit, neboť se nejedná o pouhou existenci zvířete, ale o jeho jednání, kdy např. váha zvířete v tomto případě může být jeho výhodou ke způsobení škody.

Situace, kdy se zvíře chová v obranném gestu způsobem, který mu je vlastní (např. zvíře pokouše veterináře při zákroku) je možné uplatnit § 2933 NOZ, přestože se jedná o obranné gesto vyvolané jednáním veterináře a zvíře nemá jinou možnost než se takto bránit, když neuvažujeme o možnosti, že zvíře strpí zákrok a bránit se nebude. Není rozhodující pro posouzení odpovědnosti, že se zvíře chová přirozeně a můžeme v tomto rozměru maximálně uvažovat o spoluúčasti poškozeného (§ 2918 NOZ)¹⁰⁴.

Případně může nastat, dle mého názoru, ojedinělá situace, a to, že ke vzniku povinnosti nahradit újmu bude stačit pohled na zvíře. Jedná se o případ, kdy vlastníkovvi uteče nebezpečné zvíře. To, že zvíře je nebezpečné, musí být chápáno celoplošně společností - např. tygr, lev, slon, krokodýl apod. Tím, že si většina populace dokáže uvědomit již předem následky, které by takové zvíře mohlo způsobit, je zcela přiměřenou reakcí osob, že se budou snažit co nejrychleji od zvířete utéct, kdy v důsledku tohoto útěku může dojít k nějaké újmě. Vždy bude záležet na konkrétních okolnostech - a to, o jaké zvíře se jedná (neboť bude rozdíl, pokud se bude jednat o lva nebo pouze o kočku domácí), zda obava dotčených osob byla

¹⁰² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 680.

opodstatněná a reakce adekvátní dané situaci, k jaké újmě došlo a zda existovala příčinná souvislost mezi jednáním a újmou, kterou bude potřeba řádně prokázat. Bude proto vždy na věcně a místně příslušném soudu, aby vzal v úvahu konkrétní okolnosti dané věci a na základě nich rozhodl.¹⁰⁵

2. Škoda nebo újma

Zvíře svým jednáním musí způsobit majetkovou újmu - škodu nebo nemajetkovou újmu. Majetková újma je taková újma, která se může projevit jak v aktivech, tak i pasivech poškozeného. Nemajetková újma pak znamená takovou újmu, kterou daná osoba považuje jako své osobní neštěstí.¹⁰⁶

3. Příčinná souvislost mezi jednáním zvířete a škodou či újmou.

Aby byl vlastník či osoba mající zvíře v držení odpovědná za vznik odpovědnosti, musí mezi jednáním zvířete a škodou či újmou existovat příčinná souvislost. Příčinná souvislost zvířete na vznik škody či újmy nemusí být přímá ani výhradní, ale je možné i pouhé spoluzpůsobení škody či újmy. Např. osoba utíká před rozrušeným zvířetem, zakopne a v důsledku toho pádu si zpřetrhá vazy v koleni a musí podstoupit operaci a následně rehabilitace). Pod přímou příčinnou souvislostí si je možné představit např. pokousání, škrábnutí či bodnutí zvířetem. Na druhou stranu je třeba, aby vzniklá újma byla přičitatelná chování zvířete, tzn., nesmí dotčená osoba reagovat nevypočitatelně či neodhadnutelně. Např. v případě, že dotčená osoba má panický strach z hadů, si najednou všimne, že u ní doma je had, který ale nevykazuje znaky, že by chtěl zaútočit, není ani jedovatý, a osoba ze strachu z hadů vyskočí z okna a pádem si zlomí nohu, přestože tato osoba mohla vzít např. telefon a zavolat svému sousedovi, který hady vlastní, ať si pro něj přijde nebo policii či hasičům, aby jí pomohli.¹⁰⁷ Tak v tomto případě újma osoby není přičitatelná chování zvířete. Vždy je třeba posuzovat každý případ individuálně ve vztahu ke konkrétním okolnostem a brát v potaz i stav osob, kterých se nepřímo jednání zvířete týká (např. stáří osob, nemoc, duševní stav, rozumová vyspělost apod.)¹⁰⁸.

¹⁰⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

¹⁰⁶ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 680.

¹⁰⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 678-179.

¹⁰⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

Subjekty odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem

Dle § 2933 NOZ je stanoveno, že „Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo. Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem.“¹⁰⁹.

Subjektem odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je tedy primárně vlastník zvířete, tedy osoba, která zvíře vlastní na základě právního titulu (např. darovací či kupní smlouvy). Vlastník odpovídá i přesto, že zvíře je pod dohledem jiné osoby, které zvíře svěřil, a odpovídá i v případě, že se zvíře zatoulalo či uprchlo. Jedná se o velmi přísnou právní úpravu ve vztahu k osobě vlastníka zvířete. Důvodem přísnosti právní úpravy může být i jakýsi apel na vlastníka zvířete, aby si dobře rozmyslel, komu zvíře svěří, a aby učinil dostatečná opatření, aby zvíře neuprchlo nebo se nezatoulalo, protože pokud zvíře svěří osobě, o které je přesvědčen, že je zodpovědná nebo učiní taková opatření, aby zvíře neuprchlo či se nezatoulalo, snižuje riziko, že dojde k naplnění podmínek odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, ale vyloučit to nelze.

Může nastat několik situací, kdo bude vlastníkem zvířete. Lze uvažovat o tom, že vlastníkem bude zletilá osoba, nezletilá osoba nebo osoba omezená ve svéprávnosti či právnická osoba.

Nelze vyloučit, že vlastníkem zvířete bude nezletilá osoba. Vzhledem k tomu, že nezletilá osoba nemusí mít vlastní pravidelné finanční příjmy, které by zajistily potřeby zvířete - např. krmivo, přístřeší, hračky, výdaje v souvislosti s veterinární péčí, pojištění apod., mohou se finančně podílet nejčastěji rodiče nezletilého, aby zvíře mělo vše, co potřebuje. Na základě této pomoci, které rodiče nezletilému poskytují, jsou však solidárně odpovědní za škodu způsobenou zvířetem.

Osoba omezená ve svéprávnosti může také vlastnit zvíře. Omezení svéprávnosti je podstatný zásah do osobní integrity člověka, a proto na základě principu proporcionality se k omezení svéprávnosti přistupuje pouze, pokud nepostačuje mírnější řešení (např. zastoupení členem domácnosti). V případě, že mírnější řešení nejsou dostačující, soud musí sledovat zájmy osoby, které se omezení týká, s touto osobou se setkat, aby určil rozsah a stupeň neschopnosti se postarat o vlastní záležitosti¹¹⁰. V souvislosti se zvířetem by mohly nastat problémy, zda je tato osoba schopná se o zvíře postarat (např. poskytnout mu péči – čistit

¹⁰⁹ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁰ DOUŠKOVÁ, Jana. Komentář k NOZ: § 55 – Omezení svéprávnosti [online]. pravni prostor.cz, [cit. 26. března 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-55-omezeni-svepravnosti>>.

klec, stáje apod., dopřát mu pravidelný pohyb, jídlo a tekutiny, zároveň zvíře řádně zajistit, aby neuteklo a činit i další jiné kroky, aby zvíře nezpůsobilo škodu, podrobovat ho pravidelným návštěvám veterináře, hradit případnou lékařskou péči, hradit pojištění za zvíře apod.). Pokud soud shledá, že v zájmu člověka není ho omezit ve svéprávnosti, ale pouze stačí zastoupení členem domácnosti nebo nápomoc při rozhodování, pak se domnívám, že člen domácnosti nebo osoba, která je nápomocná, bude solidárně odpovídat společně s osobou, o jejímž omezení se rozhodovalo, za újmy, které zvíře způsobí. Na druhou stranu, pokud soud shledá, že osoba trpí duševní poruchou, a je třeba ji ve svéprávnosti omezit, a omezení se budou týkat i ve vztahu ke zvířeti, pak se domnívám, že osoba omezená ve svéprávnosti může nést odpovědnost. Neboť dojde-li k naplnění podmínek pro vznik odpovědnosti za škodu, kterou způsobilo zvíře, tak odpovídá primárně vlastník zvířete. Pokud vlastníkem zvířete bude osoba omezená ve svéprávnosti, je třeba se podívat, jak je upravena odpovědnost za škodu způsobená těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání (§ 2920 NOZ), a pokud budou naplněny předpoklady této odpovědnosti (tj. osoba je schopna ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, kdy tyto předpoklady budou současně naplněny), bude osoba omezená ve svéprávnosti odpovídat za škodu, případně solidárně s osobou, která nad ní má dohled, případně bude odpovídat pouze ta osoba vykonávající dohled nad osobou omezenou ve svéprávnosti, a to v případě, že nebyly naplněny výše uvedené předpoklady. Z toho plyne, že ke vzniku deliktní odpovědnosti osoby omezené ve svéprávnosti není důležité, zda je omezena ve svéprávnosti, ale zda u této osoby existovala rozumová a volní schopnost vzhledem ke konkrétní situaci.¹¹¹

Právnícká osoba může také vlastnit zvíře. Každá právnícká osoba má subjekt/y (fyzické osoby), které za ní jednají. O zvíře se musí konkrétní fyzická osoba starat, případně fyzické osoby. A v případě, že dojde ke způsobení újmy zvířetem, bude odpovědná osoba či osoby jednající jménem společnosti.

V případě, že zvíře uteče nebo se zatoulá, nastává otázka, zda vlastník zvířete bude pořád vlastníkem. V tomto ohledu je třeba zkoumat, zda se jedná o zvíře domácí nebo divoké -zajaté/zkrocené.

Zajaté zvíře, které unikne od vlastníka, se stává zvířetem bez pána, ledaže by vlastník zvíře nějakým způsobem označil, z čehož by bylo patrné, kdo je vlastníkem zvířete. Avšak pokud zajaté zvíře označené není, vlastník ani zvíře nehledá z důvodu, aby zvíře znovu zajal, jedná o zvíře bez pána. Pokud by se uprchlé zajaté zvíře svým jednáním dopustilo újmy a

¹¹¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1591-1592.

vlastník nebyl dohledatelný, neodpovídá za újmu způsobenou zvířetem a celá situace by se posuzovala podle veřejnoprávních předpisů¹¹².

Zkrocené zvíře, které uteče od vlastníka, se stane zvířetem bez pána, pokud ho vlastník neoznačí jako u zajatého zvířete. Také v situaci, kdy po něm vlastník zvířete nepátrá a ani když se zvíře v přiměřené době nevrátí, ač mu v tom nikdo nebrání, se jedná o zvíře bez pána. Přiměřenou dobou se rozumí dle § 1047 odst. 1 NOZ doba 6 týdnů. Pokud tedy v momentě, kdy se u zkroceného zvířete jedná o zvíře, které nemá pána, není možné po osobě, která dříve zvíře vlastnila chtít náhradu škody z důvodu, že tento dřívější vlastník je odpovědný za jednání zkroceného zvířete¹¹³.

Pokud jde o domácí a zajatá zvířata, konkrétně o psy, a dále o zajaté lišky a jezevce, veterinární zákon stanovuje povinnost vlastníka zvířete, aby zvíře bylo očipované. Veterinární zákon s účinností od 1. ledna 2020 váže povinnost očipovat tyto zvířata v souvislosti s očkováním proti vzteklině - právní úprava je stanovena tak, že se má za to, že zvíře, které není očipované, tak nemá očkování proti vzteklině. Každopádně tím, že neexistuje jednotný centrální registr očipovaných zvířat, dochází k patové situaci, protože vlastník své zvíře najde velmi těžko. Existují sice registry soukromých firem, ale je jich několik a dále existují obecní registry, a to v obcích, které mají obecně závaznou vyhlášku týkající se povinnosti čipování psů. Vzhledem k absenci centrálního registru se čipy nejeví natolik efektivními ve vztahu k hledání ztraceného zvířete, ale vlastníkem zvířete pořád zůstává. Na druhou stranu kromě čipu si vlastník zvířete může zvíře označit nad rámec - např. přívěskem s vyrytou adresou a tím je také pořád vlastníkem zvířete¹¹⁴.

Zvíře může být vlastníkem zvířete svěřeno do péče jiné osoby, a to na základě nájemní smlouvy, výpůjčky, pachtovní či příkazní smlouvy. V případě, že zvíře má v péči, chovu či zvíře jinak používá osoba odlišná od vlastníka, a dojde ke vzniku újmy, která je v příčinné souvislosti s jednáním zvířete, poškozený má právo požadovat náhradu škody nejen po vlastníkovu zvířete, ale i po osobě, která se o zvíře fakticky stará. Vlastník zvířete a osoba starající se o zvíře odpovídají solidárně¹¹⁵.

¹¹² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. Povinné označování psů *osoby* [online]. svscr.cz, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <<https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/povinne-oznacovani-psu/>>.

¹¹⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1627 - 1629.

2.5.2. Odpovědnost za škodu u tzv. privilegovaných zvířat

Odpovědnost za škodu u tzv. privilegovaných zvířat upravuje § 2934 NOZ, který je vymezen: „*Slouží-li domácí zvíře vlastníku k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti nebo k obživě, anebo slouží-li jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, zproští se vlastník povinnosti k náhradě, prokáže-li, že při dozoru nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, anebo že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti. Za týchž podmínek se povinnosti k náhradě zproští i ten, komu vlastník zvíře svěřil.*“¹¹⁶ Tato odpovědnost za škodu či újmu je nastavena jako objektivní odpovědnost s možností liberace, neboť subjekt má možnost zprostit se povinnosti k náhradě škody či újmy, avšak toto se vztahuje pouze na určitou skupinu zvířat a jejich chovatelů¹¹⁷.

Účelem této právní úpravy je ochrana před nebezpečím, které zvířata mohou způsobit a postihovat vadné jednání vlastníka zvířete či osoby, které bylo zvíře svěřeno¹¹⁸. Vadným jednáním vlastníka zvířete či osoby, které bylo zvíře svěřeno, se rozumí zanedbání potřebné pečlivosti. V případě, že vlastník zvířete či osobě, které bylo zvíře svěřeno, prokáže, že vynaložila potřebnou pečlivost, anebo že újmě nešlo zabránit ani vynaložením potřebné pečlivosti, dojde ke zproštění se odpovědnosti za škodu způsobenou tzv. privilegovaným zvířetem.

Podmínky vzniku odpovědnosti

Co se týká podmínek vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou privilegovanými zvířaty, tak ty obsahují více předpokladů ke vzniku odpovědnosti. Lze shrnout, že podmínky obsažené v § 2933 se shodují s podmínkami pro vznik odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, tedy co se týká podmínek: jednání zvířete, způsobení škody či újmy a příčinnou souvislostí mezi jednáním zvířete a způsobením škody či újmy. Ustanovení § 2934 NOZ obsahuje ještě další předpoklady, a to, aby se jednalo o domácí zvíře, které slouží k výkonu povolání či jiné výdělečné činnosti, obživě či jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením. Dále potom je zde existence liberačního důvodu. Aby odpovědnost za škodu dle § 2934 NOZ nastala, je třeba, aby liberační důvod nebyl naplněn. Tyto předpoklady budou dále vymezeny, a na podmínky shodné odkazují, neboť jsou vymezené v kapitole 2.5.1.

¹¹⁶ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Wolters Kluwer, 2014.

¹¹⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 689.

Privilegovaná zvířata

Mezi privilegovaná zvířata patří domácí zvířata, která slouží vlastníku či osobě, které bylo toto zvíře svěřeno k výkonu povolání či k jiné výdělečné činnosti, obživě, nebo pokud slouží toto zvíře jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením.

Pojem domácího zvířete je vymezen v bodě 2.1. této diplomové práce – jako „*zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části*“¹¹⁹. Domácí zvířata mohou žít z části i ve volné přírodě (např. kočka či holub), ale existují případy, kdy pobyt ve volné přírodě těchto zvířat je naprosto vyloučen (např. pes, kůň)¹²⁰. Domácím zvířetem je tak např. králík, kočka, pes, kůň, holub, kráva, koza, ovce, osel, slepice, kohout, páv atd.¹²¹

Pouze na domácí zvířata se ustanovení § 2934 NOZ vztahuje, tedy není možné tuto právní úpravu použít na zvířata divoká, kam spadají zvířata bez pána, zkrocená a zajatá, a to i přesto, že by např. zajaté či zkrocené zvíře mělo návyky domácího zvířete¹²².

Výkon povolání, jiná výdělečná činnost, obživa nebo pomocník pro osobu se zdravotním postižením jsou další znaky pro aplikaci ustanovení § 2934 NOZ, s tím, že stačí, aby alespoň jeden z těchto znaků byl naplněn.

Povoláním se rozumí: „*určitá soustavná činnost, při které není použití zvířete zaměřeno na zisk*“¹²³. Může se jednat např. psa pastevce, loveckého psa hajného atd. Vlastníkem zvířete může být kromě fyzické osoby i právnická osoba, a to soukromoprávní společnost (např. společnost s ručením omezeným, akciová společnost apod.) či stát. Právnická osoba může mít zákonem stanovené plnění úkolů, ke kterým je nezbytné použít zvíře – např. policejní pes či kůň, záchranářský pes. Pokud by však tyto zvířata způsobila škodu v důsledku při výkonu veřejné moci, odpovídá za tuto škodu stát, a to podle veřejnoprávního předpisu¹²⁴.

Výdělečná činnost „*je činnost zaměřená na dosažení zisku a musí představovat podstatnou část činnosti vlastníka zvířete, který je k ní používá.*“¹²⁵ Týká se to zvířat zejména v zemědělství – např. krávy pro maso a mléko, slepice pro maso a vejce, vepři pro maso, ovce pro maso a vlnu atd. Patří sem i tažná zvířata - kůň, který tahá dřevo na cestu, kam se

¹¹⁹ Důvodová zpráva

¹²⁰ Důvodová zpráva

¹²¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 692.

¹²² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1630 – 1632.

¹²³ Tamtéž

¹²⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 692.

¹²⁵ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1630-1632.

nedostane těžká technika v lese. Podstatné je hodnotit jednání vlastníka, zda mu jeho činnost se zvířetem přináší zisk, nikoliv to, zda zvíře dokáže přinést zisk samo o sobě.¹²⁶

Obživou se rozumí především strava, ale i prostředky nutné k životu, obstarávání životních potřeb a péče o ně¹²⁷. Např. domácí zvířata jako slepice, kráva, ovce, prase, které jsou v domácnosti, neboť péče o ně přináší rodinným příslušníkům vejce, vlnu, maso, mléko.

Poslední možností z privilegovaných zvířat jsou domácí zvířata, která slouží jako pomocníci pro osobu se zdravotním postižením – např. asistenční psi pro slepce či koně v souvislosti s prováděním hiporehabilitace. Zvíře tak pomáhá hendikepovaným lidem, aby se mohli začlenit do společnosti a vyrovnat se se svým hendikepem¹²⁸.

Důležité také je neopomenout k jakému účelu je zvíře chováno, u hospodářských zvířat jako je např. kráva, ovce nebo slepice lze logicky odvodit, že se bude jednat o zvíře chovající se pro maso, vejce, vlnu, neboť to plyne ze samotné povahy zvířete. Problém může nastat v situaci, kdy se jedná o zvíře, které může sloužit jak pro potěchu subjektu, tak i pro zisk. V tomto případě je důležité znát, jak je zvíře skutečně užíváno (např. osoba má doma zlatého retrievera, kterého má však jen pro své potěšení, toto zvíře není žádným asistenčním psem pro osobu se zdravotním postižením – není ani na to vycvičen, proto v případě způsobení újmy tímto zvířetem nemůže být uplatněn § 2934 NOZ). Na druhou stranu může dojít i k situaci, kdy zvíře bude schopné spadat do obou kategorií – tj. zvíře pro potěchu i privilegované zvíře, pak je rozhodující hlavní účel zvířete, který určil vlastník zvířete, případně osoba k tomu oprávněná.¹²⁹

Potřebná pečlivost

Abyste se vlastník zvířete zprostil povinnosti k náhradě újmy, musí prokázat, že při doзору nad zvířetem nezanedbal potřebnou pečlivost, případně, že by k újmě došlo, i kdyby vynaložil potřebnou pečlivost.

Dozor je třeba chápat tak, že vlastník zvířete je povinen učinit nezbytná opatření k tomu, aby zvíře nemohlo způsobit škodu, přičemž jakým způsobem a jaká opatření zajistí, aby zvíře škodu nezpůsobilo, je pouze na vlastníkově a na konkrétních okolnostech daného

¹²⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1630-1632.

¹²⁷ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 692.

¹²⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1630-1632.

¹²⁹ MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 693.

případu či situace.¹³⁰ Shodně se k tomu vyjadřuje i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 14. 4. 2004.¹³¹

Nutností je také, v případě, když si vlastník pořídí zvíře, aby se seznámil se vším, co s chovem zvířete souvisí, a má povinnost se vždy starat o to, aby předcházel možné škodě způsobené zvířetem¹³². Záleží také na povaze a druhu zvířete, proto ke každému zvířeti je nutné přistupovat individuálně ve vztahu k jeho vlastnostem a schopnostem (např. zvíře může být agresivní, nebo naopak může mít povahu mírumilovnou a klidnou, může se bát lidí na základě špatné zkušenosti apod.)¹³³.

NOZ, po vzoru německého BGB, chápe zanedbání potřebné pečlivosti jako objektivizované hledisko zavinění – nevědomé nedbalosti. Slovo „*potřebný je nejen takový stupeň pečlivosti, který je obvyklý v mezilidském styku při obstarávání záležitostí tohoto druhu, nýbrž musí být požadován takový stupeň pečlivosti, aby se za daných okolností zabránilo poškozování druhých*“¹³⁴. U objektivizujícího pojetí je měřítkem úsudek osoby, která patří do skupiny lidí s typickými vlastnostmi a znalostmi ve svém oboru, tzn., např. odborník na danou problematiku¹³⁵.

Lze shrnout, že vždy se musí jednat o zvíře domácí, které slouží k výkonu povolání či výdělečné činnosti, obživě nebo jako pomocník pro osoby mající nějaké postižení a zároveň nesmí být zanedbána potřebná pečlivost, anebo prokázat, že by škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti.

Hlavním rozdílem mezi § 2933 NOZ a § 2934 NOZ je liberační důvod uvedený v § 2934 NOZ, neboť jak je shora uvedeno, v § 2933 NOZ je zakotvena velmi přísná právní úprava, a to absolutní objektivní odpovědnost bez možnosti zproštění se odpovědnosti. Zákonodárce takto zřejmě reagoval z toho důvodu, aby neodradil ty vlastníky zvířat, kteří zvířata mají nejenom pro svou potěchu. Protože kdyby i ti vlastníci zvířat, kteří zvířata mají pro výdělek s hospodářským či společenským účelem, měli být vázáni objektivní odpovědností bez možnosti liberace, mohlo by se pravděpodobně stát, že by tyto vlastníci přestali vykonávat výdělečnou činnost v této oblasti. Přestože platí zásada, že na profesionály jsou kladeny vyšší nároky, v tomto případě však zákonodárce pojal postoj opačný. Vlastník

¹³⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 25 Cdo 5001/2016.

¹³¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

¹³² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.

¹³³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1630-1632.

¹³⁴ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 247.

¹³⁵ Tamtéž, s. 247-248.

chovající zvíře pouze pro potěšení má horší postavení v porovnání s vlastníkem chovající zvíře k výkonu povolání či jiné výdělečné činnosti¹³⁶.

Ustanovení § 2934 NOZ je speciálním ustanovením ve vztahu k § 2933 NOZ, a tudíž § 2934 NOZ se bude užívat přednostně. Domnívám se, že v případě, že subjekt zjistí, že naplňuje podmínky § 2934 NOZ, byl by sám proti sobě, aby § 2934 NOZ neuplatnil a použil § 2933 NOZ, neboť v § 2934 NOZ má možnost zprostit se odpovědnosti za škodu.

V této souvislosti bych ráda poukázala na problematiku týkající se § 2934 NOZ a zvířat, která nejsou domácí a přesto jsou používány k výkonu povolání či jiné výdělečné činnosti. Např. cirkusy nebo zoologická zahrada – v těchto institucích se můžeme setkat jak se zvířaty, které jsou domácí (kozy, koně), tak i s exotickými zvířaty (např. tygr, lev, slon, gorila, velbloud atd.). V důsledku toho, že exotická zvířata nespádají do skupiny domácích zvířat, není možnost užití § 2934 NOZ a možnosti liberace, na druhou stranu, pokud by škodu způsobilo zvíře domácí – např. kozy v zoologické zahradě nebo koně v cirkuse za splnění podmínky potřebné pečlivosti, je možné se liberovat¹³⁷. Jeví se jako velice nespravedlivé, že na exotická zvířata není možné aplikovat § 2934 NOZ, a to i přesto, že tyto zvířata mohou být nápomocná osobě se zdravotním postižením. Dle mého názoru zákonodárce zvolil do § 2934 NOZ pouze domácí zvířata z toho důvodu, že jsou zvyklá žít s člověkem a může s nimi být lepší manipulace. Na druhou stranu se mi jeví v rozporu se smyslem a účelem, aby vlastník zvířete, které je sice exotické, ale pomáhá osobám se zdravotním postižením, měl odpovídat za újmu bez možnosti liberace. Každopádně může nastat i situace, že přestože na vlastníka zvířete bude možné použít § 2934 NOZ, vlastník bude odpovídat za újmu, a to z důvodu, že liberační důvody nebudou naplněny.

V každém případě, který nastane, je třeba, aby soud přistupoval ke zvířeti individuálně, protože každé zvíře může v určitých situacích reagovat odlišně, a zároveň, aby individuálně posuzoval všechny související okolnosti.

Poslední možnost, jak neodpovídat za újmu způsobenou zvířetem, je stanovena v § 2935 NOZ. Jedná se o situaci, kdy vlastníkovu zvířete nebo osobě, které vlastník zvíře svěřil, jiná třetí osoba svémocně odejme zvíře. Vlastník či osoba, které bylo zvíře svěřeno, musí prokázat, že odnětí nemohli rozumně zabránit, a pokud to řádně prokážou, pak nahrazuje škodu třetí osoba, která zvíře svémocně odňala.

¹³⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (relativní majetková práva 2. část)*. Wolters Kluwer, 2014.

¹³⁷ MATZNER, Jiří. *Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem* [online]. *pravni prostor.cz*, 13. listopadu 2015 [cit. 1. března 2020]. Dostupné na: <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem>>.

Ustanovení § 2935 NOZ se vztahuje k předchozím ustanovením, a to § 2933 a § 2934 NOZ, jehož cílem je zmírnit tak přísnou právní úpravu, aby vlastník zvířete či osoba, které bylo zvíře svěřeno, neodpovídali za újmu, ale zároveň tu byla osoba, po které poškozený může nárokovat náhradu újmy.

Svémoc není v NOZ definována. Jedná se však o situaci, kdy se zvíře dostane z moci vlastníka proti jeho vůli či z moci osoby, které bylo zvíře svěřeno, proti její vůli.¹³⁸ Pokud by vlastníkovu bylo zvíře odejmuto na základě zákona, nejde o svémoc, a vlastník se nezbavuje povinnosti, újmu, která by mohla vzniknout, nahradit.¹³⁹

Podmínkou, pro to, aby se vlastník či osoba, které bylo zvíře svěřeno, mohli liberovat, je, aby učinili opatření, které zabrání svémocnému odnětí zvířete. Jde o rozumnost opatření, kterou je třeba hodnotit s ohledem na konkrétní situaci a jak by se vykazovala průměrně rozumnému vlastníkovu či osobě, které bylo zvíře svěřeno¹⁴⁰.

V případě § 2933 NOZ je § 2935 NOZ jedinou možností jak se zprostit odpovědnosti za újmu. Ustanovení § 2934 NOZ nabízí vlastníkovu zvířete či osobě, které bylo zvíře svěřeno možnost liberovat se (pokud prokáží, že nezanedbali potřebnou pečlivost, anebo že škoda vznikla i při vynaložení potřebné pečlivosti). V případě, že by třetí osoba svémocně odňala privilegované zvíře, bylo by možné se bránit dle § 2935 NOZ, pokud by prokázali, že tomu nemohli rozumně zabránit, anebo podle § 2934 NOZ, když by prokázali, že nezanedbali potřebnou pečlivost, avšak pokud někdo odejme zvíře, aniž by tomu vlastník mohl rozumně zabránit, není možné zanedbat potřebnou pečlivost. „*Na druhou stranu je možné obě kategorie odlišit tím, že potřebná pečlivost při dohledu nad zvířetem má zabránit způsobení škody samotným zvířetem, naproti tomu § 2935 směřuje k ochraně před jeho odnětím třetí osobou.*“¹⁴¹

Třetí osoba, která svémocně odejme zvíře, nemá možnost se zprostit odpovědnosti, tzn., vůči této osobě platí absolutní objektivní odpovědnost.

V případě, že se vlastníkovu nebo osobě, které bylo zvíře svěřeno, nepodaří prokázat, že odnětí nemohli rozumně zabránit, budou odpovídat společně a nerozdílně s třetí osobou.

¹³⁸ TÉGL, Petr, ZAJÍC, Jaromír. Způsob jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabyvání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2016, č. 24, s. 120.

¹³⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1633.

¹⁴⁰ Tamtéž.

¹⁴¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 698.

2.6. Stanovení rozsahu a výše náhrady majetkové a nemajetkové újmy

Zvíře může způsobit svým protiprávním jednáním újmu, a to majetkovou nebo nemajetkovou. Může nastat nespočet různých situací, kdy zvíře způsobí újmu svým protiprávním jednáním (např. zvíře poraní či usmrtí jiné zvíře nebo člověka, způsobí škodu na věci, atd.). Není vyloučeno, aby i zvířeti byla způsobena újma osobou (např. osoba zraní zvíře či usmrtí zvíře). V této části diplomové práce však budu pojednávat pouze o způsobení újmy zvířetem, a to o újmě způsobené zvířetem na věci a o újmě způsobené zvířetem na zdraví zvířete.

Újma způsobená zvířetem na věci

Jak je shora uvedeno, v případě majetkové újmy se poškozenému hradí skutečná škoda a ušlý zisk, avšak pouze v případě, že byly naplněny podmínky, které zakládají odpovědnost škůdce a poškozený má na náhradu újmy nárok a včas o ní požádá. Zároveň, pokud skutečná škoda spočívá ve vzniku dluhu, poškozený je oprávněn požadovat po škůdci, aby ho dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

Škůdcem může být buď vlastník zvířete, osoba, které bylo zvíře vlastníkem svěřeno nebo třetí osoba, která zvíře svémocně odňala, případně všechny tyto osoby dohromady (dále jen „škůdce“).

V případě, že zvíře způsobí svým jednáním škodu na věci, vychází se z obvyklé ceny věci v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.¹⁴² Škoda může vzniknout jakýmkoli způsobem, který je přičitatelný protiprávnímu jednání zvířete – např. poškození, zničení, odcizení věci atd., a i když NOZ hovoří pouze o poškození, ostatní způsoby lze analogicky k ustanovení § 2969 NOZ přiřadit¹⁴³. Poškozený může žádat o náhradu škody v penězích. Jestliže poškozený požádá o náhradu škody za poškození věci zvířetem v penězích, „není argument žalovaného o nutnosti zkoumání možnosti opravy relevantní“¹⁴⁴.

V případě, že poškozený neurčí, jakým způsobem má být škoda nahrazena, případně vybere jako způsob uvedení do předešlého stavu, je třeba zkoumat, zda uvedení v předešlý stav není finančně nákladnější, než náhrada škody v penězích. Např. oprava zničeného mobilního telefonu může být mnohem dražší, než koupě nového mobilního telefonu – stejného modelu. Pokud by to tak bylo, je racionálnější odškodnit poškozeného v penězích.

¹⁴² zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2001, sp. zn. 25 cdo 2885/99.

¹⁴⁴ rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 30. března 2017, č.j. 15 C 194/2016.

V případě, že poškozený bude chtít odškodnit v penězích, je třeba srovnat stav poškozené věci se stavem této věci předtím, než byla poškozena. S tím, že poškozenému je pak nahrazena obvyklá cena věci, podle cen této věci v době, kdy došlo k poškození předmětné věci. Obvyklá cena je definována v zákoně o oceňování majetku, jako: „cena, která by byla dosažena při prodejkách stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Přitom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv, avšak do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní oblíbenosti. Obvyklá cena vyjadřuje hodnotu věci a určí se porovnáním.“¹⁴⁵. S tím, že stanovení obvyklé ceny není konečná částka, kterou poškozený může požadovat. Vždy je třeba posuzovat danou situaci individuálně, protože je k tomu třeba přičíst i to, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit. Dle mého názoru v případě, že je na poškozeném, aby vše okolo náhrady škody zařídil – např. zvíře rozbije poškozenému notebook, a poškozený je nucen odvést notebook opraváři, zaplatit opraváři za práci, pokud se oprava vyplatí více, než koupě nového notebooku, s opravářem telefonicky komunikovat apod., pak se domnívám, že škůdce je povinen poškozenému uhradit kromě opravy notebooku, minimálně jízdné, a další případné náklady. A dále i ušlý zisk, pokud to poškozený řádně prokáže. Případně může požadovat zákonný úrok z prodlení, pokud škůdce nehradí vzniklou škodu včas. Jeví se mi jako velice nespravedlivé, aby škůdce pouze zaplatil opravu notebooku a o zbytek se nestaral, a poškozenému nově vzniklé náklady nikdo neproplatil. Domnívám se tak z toho důvodu, že poškozenému by se měly proplatit veškeré náklady, které jsou v příčinné souvislosti s rozbitou věcí, protože kdyby nebylo této škody, nebylo by zasaženo do majetkové struktury poškozeného, a v důsledku těchto dalších jednání poškozeného se ani majetková struktura nevyrovná té, kterou měl předtím, než ke škodě došlo. Může také dojít k situaci, kdy škůdce bude aktivní ve smyslu zařízení veškerých ostatních věcí spojených s opravou, ale v případě, že se bude jednat o škůdce, který o to nebude mít zájem, je třeba, aby poškozenému další vzniklé náklady uhradil.

Pokud by došlo k poškození staré věci, je třeba nahradit nejenom obvyklou cenu této věci, ale také tu částku, která chybí poškozenému ke koupi obdobné věci, protože náhrada škody by jinak nesplnila svůj záměr, protože poškozený si nebude moci koupit obdobnou věc, neboť mu na ní finanční prostředky mohou chybět.¹⁴⁶ K tomu se vyjádřil ve svém nálezu

¹⁴⁵ zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1746-1750.

Ústavní soud: „*Smyslem a účelem ustanovení přiznávajícího poškozenému právo na náhradu škody je zajistit, aby mu v plné míře byla kompenzována majetková újma. V každém individuálním případě je proto třeba pečlivě srovnat majetkový stav poškozeného před vznikem škody a po provedení opravy poškozeného vozidla, přičemž rozsah náhrady v penězích musí zohledňovat výši veškerých jím vynaložených prostředků nutných k obnovení provozuschopnosti vozidla, tedy původního majetkového stavu. S ohledem na možný vznik bezdůvodného obohacení v důsledku opravy je pochopitelně nutné zvažovat i účelnost a nezbytnost nákladů vynaložených na uvedení poškozené věci do původního stavu.*“¹⁴⁷

V případě, že jde o věc zvláštní oblíbenosti, kterou lze charakterizovat jako věc, jejíž hodnota je zvláštní s ohledem na osobní či citovou vazbu k věci, bude na poškozeném, aby prokázal vazbu k této věci.¹⁴⁸ Soud bude tedy na základě důkazů poškozeného rozhodovat o jeho nemajetkové újmě ve vztahu k poškozené věci. Cena za věc zvláštní oblíbenosti bude vyšší než cena obvyklá, a to z toho důvodu, že účelem je poskytnout poškozenému náhradu za nemajetkovou újmu – např. za pocíťovanou bolest.¹⁴⁹ Zároveň bude muset poškozený prokázat, že škůdce jednal ze svévolle nebo škodolibosti, tedy bude muset prokázat zavinění škůdce. Škodolibostí se rozumí potěcha ze způsobené újmy, kterou poškozený utrpěl. Svévolle pak znamená, že škůdce jedná bezohledně, ze své vlastní umíněnosti či z rozmaru. Škodolibost se pojí s poškozenou osobou, kdežto svévolle se samotným způsobením škody¹⁵⁰. Domnívám se, že zvíře si nedokáže uvědomit, ke které věci má člověk takový vztah, aby se dala označit za věc zvláštní oblíbenosti, a zároveň si myslím, že zvíře nejedná ze svévolle – že by úmyslně ničilo jednu věc za druhou. Kdyby vlastník zvíře použil, ke zničení nebo poškození věci zvláštní oblíbenosti, už by nebylo možné použít § 2933 či § 2934 NOZ, protože by zvíře nejednalo samo. A případ, že zvíře samo od sebe zničí věc, z čehož bude vlastník zvířete mít radost a bude škodolibý vůči poškozenému, je teoreticky možná, avšak nemyslím si, že tato situace bude častá.

Újma způsobená zvířetem na zdraví zvířete

Situaci, kdy je možné požadovat náhradu, když zvíře poraní zvíře, upravuje § 2970 NOZ, který stanoví, že „*při poranění zvířete nahradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu*

¹⁴⁷ nález ústavního soudu ze dne 19. března 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07.

¹⁴⁸ HÁLEK, Vítězslav. Pojem cena obvyklá po 1. lednu 2014. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 4 s. 60.

¹⁴⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014).*

Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1746-1750.

¹⁵⁰ Důvodová zpráva

škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu. Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.“¹⁵¹ Vzhledem k tomu, že zvíře již v souvislosti s účinností NOZ není věcí, s čímž souvisí i vyšší míra ochrany zvířete, bylo vytvořeno toto ustanovení¹⁵². Poraněním se rozumí jakékoliv poškození živého organismu.¹⁵³ Vlastník poraněného zvířete může požadovat náhradu škody např. za poskytnutou veterinární péči, za léky, rehabilitaci, zdravotní pomůcky atd. Na druhou stranu vlastník poraněného zvířete nemá povinnost zvíře podrobit léčení.¹⁵⁴

Okresní soud v Havlíčkově Brodě ve svém rozsudku ve vztahu k § 2933 NOZ stanovil: „Pro vznik odpovědnosti žalovaného za škodu způsobenou jeho psem je v tomto případě irelevantní, který pes zaútočil jako první, který útok vyprovokoval, či který se bránil, nebo skutečnost, zda psi byli na vodítku či nikoli – odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem je v občanském zákoníku konstruována jako odpovědnost objektivní, v tomto případě bez možnosti liberačního důvodu, žalobkyni tak stačilo k úspěchu ve věci, aby prokázala, že jí vznikla škoda škodnou událostí způsobenou psem žalovaného, což se jí dle soudu podařilo prokázat.“¹⁵⁵ Po škůdci pak poškozený může požadovat náhradu škody za veterinární péči, zákonný úrok z prodlení v případě, že škůdce neuhradí škodu včas (v konkrétním případě tyto nároky žalobkyně požadovala). Já osobně se domnívám, že by se dalo nahradit např. i jízdné k veterináři, neboť se domnívám, že i cesta k veterináři bude účelně vynaložený náklad, ledaže by škůdce prokázal, že poškozený mohl jít v dané situaci pěšky (např. bydlí v bytě, kde v přízemí má veterinář svou ordinaci) a případně ušlý zisk. Účelně vynaložené náklady je třeba nahradit té osobě, která je fakticky vynaložila (např. v případě, že poškozený nemá dostatek finančních prostředků na uhrazení veterinární péče a tyto náklady uhradí třetí osoba za poškozeného, pak má tato třetí osoba nárok na úhradu těchto nákladů po škůdci). V rámci soudního řízení proto bude třeba doložit jako důkaz výpis z účtu, fakturu napsanou na jméno osoby, která veterinární péči hradila, případně čestné prohlášení poškozeného o úhradě nákladů třetí osobou. Dle mého názoru, tento rozsudek Okresního soudu v Havlíčkově Brodě, nelze použít pro § 2934 NOZ, a to z toho důvodu, že tento Okresní soud se nezabýval konkrétními skutečnostmi jako byly: který pes zaútočil první, který pes útok vyprovokoval, a

¹⁵¹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵² VÍTOVÁ, Blanka a kol. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971*. Olomouc: ANAG, 2015. s. 193.

¹⁵³ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 1089.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ rozsudek Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 9. května 2017, sp. zn. 117 C 2/2017.

který se bránil, zda psi byli na vodítku apod., protože § 2933 NOZ je konstruován jako objektivní odpovědnost bez možnosti liberace, a v případě, že by se jednalo o privilegované zvíře, soud by nejspíš k těmto a dalším okolnostem přihlížel a analyzoval je s ohledem na liberační důvod v § 2934 NOZ.

NOZ dovoluje poškozenému požádat škůdce o poskytnutí přiměřené zálohy na pokrytí nákladů, které vynaložil nebo bude muset v blízké době vynaložit. Domnívám se, že přiměřenou zálohu může poškozený po škůdci požadovat kdykoliv ve smyslu – ať již předtím, že náklady za poranění zvířete vynaloží, či v průběhu, co léčení zvířete trvá. Myslím si to na základě analogické aplikace podle usnesení Krajského soudu v Hradci Králové¹⁵⁶, kde se tento soud zabýval otázkou, zda exekutor může požadovat z časového hlediska zálohu na náklady exekuce, kdy výsledkem bylo, že exekutor může požadovat zálohu v celém průběhu exekučního řízení. Výše zálohy musí být přiměřená, což znamená, že „záloha by neměla být stanovena v maximální předpokládané výši“¹⁵⁷. Dle mého názoru budou častěji požadovat zálohu ti poškození, kde částka za léčbu zvířete přesáhne několik desítek tisíc. Bude vždy záležet na konkrétním případě a okolnostech s tím souvisejících, ale dokáží si představit, že např. léčba za zvíře stojí 80.000,- Kč a poškozený bude žádat po škůdci částku ve výši 40.000,- Kč jako zálohu, domnívám se, že 50% z ceny je přiměřenou částkou, avšak judikatura se k tomu zatím nevyjadřuje. Záloha může tvořit i vyšší částku, pokud se na tom škůdce a poškozený domluví. Zálohu může požadovat dle NOZ pouze poškozený vůči škůdci, případně třetí osoba se souhlasem poškozeného.¹⁵⁸ V případě, že by záloha byla uhrazena škůdcem, a následně se zjistilo, že nebyly splněny podmínky pro vznik odpovědnosti za újmu, poškozený je bezdůvodně obohacen, a je povinen částku, která mu byla jako záloha dána, vrátit.¹⁵⁹

Na druhou stranu je třeba splnit ještě další podmínku, a to jsou účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete. O účelně vynaložených nákladech platí, že mohou převyšovat obvyklou cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného. Hledisko rozumného chovatele zabraňuje tomu, aby se náklady

¹⁵⁶ usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. března 2009, sp. zn. 26 Co 127/2009.

¹⁵⁷ JANOUŠKOVÁ, Anežka. *Soud uloží straně, která navrhla důkaz, aby zaplatila přiměřenou zálohu na předpokládané náklady, ledaže se to jeví jako neúčelné* [online]. justice.cz, [cit. 20. března 2020]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/soud-ulozi-strane-ktera-navrhla-dukaz-aby-zaplatila-primerenou-zalohu-na-predpokladane-naklady-ledaze-se-to-jevi-jako-neucele-zaplaceni-zalohy-soud-neulozi-v-rozsahu-v-nemz-strana-splnuje-podmin/>>.

¹⁵⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 1094.

¹⁵⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. s. 1751-1752.

spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete vyšplhaly do obrovských sum. V případě, že by rozumný chovatel v postavení poškozeného usoudil a řádně odůvodnil, proč je např. některá operace zbytečná, škůdce by neměl povinnost tyto náhrady hradit. Toto ustanovení tedy chrání jak škůdce, aby se vyhnul hrazení přebytných nákladů, ale zároveň chrání i poškozeného. Poškozený může mít se zvířetem citový vztah, a proto i když by léčba byla dražší než zvíře samotné, a rozumný chovatel by takové náklady vynaložil, je možné po škůdci náklady vyšší než je obvyklá cena zvířete, požadovat. Tento citový vztah je spíše u domácích mazlíčků, než u hospodářských zvířat, avšak není vyloučen a bude na poškozeném, aby citový vztah prokázal. Zde se projevuje provázanost s hodnotovým základem zvířete, který plyne z důvodové zprávy, že díky tomu, že zvíře už není věc, ale smysly nadaný živý tvor, tak je možné s ohledem na jeho povahu požadovat náklady za jeho péči, i když převyšují jeho obvyklou hodnotu a rozumný chovatel by tyto náklady vynaložil.¹⁶⁰

Nastane-li situace, kdy zvíře svým jednáním usmrtí jiné zvíře, aplikují se pravidla o poškození věci, a to z důvodu, že mrtvé zvíře je věcí¹⁶¹. Poškozený může po škůdci požadovat náklady za odstranění těla mrtvého zvířete¹⁶² a i nahrazení nemajetkové újmy dle § 2971 OZ. Dle § 2971 NOZ je stanoveno: „*Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocituje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.*“ Dle judikatury Nejvyššího soudu za porušení důležité povinnosti lze považovat i: „*umožnění úniku psa na veřejné prostranství, neboť při něm hrozí napadení jiného psa, ale i lidí včetně dětí, jejichž obrana proti útoku psa je prakticky vyloučena; důsledky útoku psa a jeho nekontrolovaného pohybu na veřejně přístupných místech mohou být i tragické.*“¹⁶³ Specifickou okolností je hrubá nedbalost, kterou lze vymezit jako nedbalost vyšší síly, kdy škůdce přistupuje k plnění svých povinností lehkomyšlně a požadavek náležitosti opatrnosti je zanedbán, což vede i k tomu, že se taková osoba chová vůči ostatním nezodpovědně.¹⁶⁴ Hrubá nedbalost jakožto zvláštní okolnost by se dala srovnat s úmyslem, a proto bude vždy na poškozeném, aby hrubou nedbalost prokázal. Druhou možností je způsobení újmy úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z

¹⁶⁰ Důvodová zpráva

¹⁶¹ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 1746-1750.

¹⁶² MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 1089.

¹⁶³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2019, č.j. 25 Cdo 972/2018-162.

¹⁶⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2014, č.j. 23 Cdo 2702/2012.

jiné pohnutky zvláště zavrženíhodné, kterou musí poškozený prokázat v případě, že případ nespadá pod porušení povinnosti hrubou nedbalostí. Ve výše uvedeném soudním rozhodnutí se poškozenému nepodařilo prokázat, že žalovaná jednala v hrubé nedbalosti. Bude proto záležet na každém individuálním případě, a poškozený by si měl rozmyslet, zda dokáže zavinění prokázat, neboť poté prohraje soudní spor a bude povinen hradit soudní náklady.

Vedle toho musí poškozený prokázat i další podmínku, která je, že újmu pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Každý člověk prožívá a pociťuje to, co se mu děje různě, avšak je třeba na osobní neštěstí pohlížet objektivně.

Pokud dojde k poranění nebo usmrcení zvířete zvířetem, může dojít na straně poškozeného k zásahu do jeho soukromí (§ 81 odst. 2 NOZ). V tomto případě by se o poškozeném dalo říci, že se jedná o sekundární oběť (tedy osoba, která byla poškozena nepřímo protiprávním jednáním zvířete). Bude záležet na konkrétních okolnostech daného případu, ale poškozený může požadovat náhradu nemajetkové újmy za ztrátu zvířete, pokud prokáže, že mezi jím a zvířetem bylo vytvořeno silné pouto a že zvíře bylo podstatnou součástí jeho života. Např. to bude v situaci, kdy sekundární oběť měla pouze toto zvíře jako společníka nebo se jednalo o asistenčního psa, na kterého byla zvyklá, a který jí pomáhal s těžkostmi každodenního života. V případě, že by se jednalo o pouhé poranění zvířete, bude dle mého názoru prokazování skutečností ještě těžší, což dovozují z rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁶⁵, který se vyjádřil, že poškozený nemá právo na náhradu nemajetkové škody. Žalobce namítal, že se zvířetem nemůže chodit na výstavy, Nejvyšší soud se však vyjádřil, že žalobce svého psa neztratil, a nadále s ním může činit jiné aktivity, kromě chození na výstavy (např. na cvičiště, procházky), a že újma není tak citelná a nedosahuje takové intenzity, aby ji objektivně bylo možné považovat za osobní neštěstí, neboť život žalobce se nezměnil podstatným způsobem.

2.7. Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem

Pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem je institut, který slouží k ochraně vlastníka zvířete. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem, jak je shora uvedeno, je nastavena poměrně přísně. Vlastník se může dostat do situace, kdy bude odpovídat za škodu způsobenou zvířetem absolutně, případně přestože bude existovat liberační důvod, vlastník

¹⁶⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2019, č.j. 25 Cdo 972/2018-162.

zvířete ho nemusí prokázat, a bude odpovídat za škodu také, a bude ji muset nahradit. Poškozený bude moci požadovat peněžitou náhradu či uvedení v předešlý stav.¹⁶⁶

V tomto případě pojištění může pomoci vlastníkovvi s náhradou škody, pokud vlastník zvířete má platnou pojistnou smlouvu, jedná v souladu s touto smlouvou – např. hradí řádně a včas pojistné, a daná situace, na základě které bude vlastník zvířete odpovědný, nespadá pod výluky z pojištění.

V této diplomové práci bude pojednáno o pojištění odpovědnosti, které poskytuje Generali Česká pojišťovna a.s., se sídlem Spálená 75/16, Nové Město, 110 00 Praha 1, IČO: 45272956 (dále jen „pojišťovna“).

2.7.1. Pojištění odpovědnosti zvířat

Aby si vlastník zvířete mohl sjednat pojištění odpovědnosti, musí jeho zvíře splňovat určité podmínky. Těmito podmínkami jsou, že zvíře musí být zdravé a trvale označeno mikročipem nebo tetováním. Pes musí být mladší než 4 roky, pokud váží nad 40 kg anebo mladší než 8 let, pokud váží pod 40 kg. U kočky je věk stanoven do 8 let, tzn., kočky staršího věku nebudou pojištěné¹⁶⁷.

Pojištění odpovědnosti se vztahuje na situace, kdy zvíře způsobí újmu jiné osobě, tak, že ji zraní nebo usmrtí, nebo způsobí škodu jiné osobě, tak, že poškodí či zničí její věc, ublíží zvířeti, které je ve vlastnictví jiné osoby, nebo zvíře způsobí finanční škodu.¹⁶⁸

Pojišťovna poskytne pojistné plnění v případě vzniku pojistné události, a poskytuje ho tak často, co pojištění trvá, pokud nastanou výše uvedené situace.¹⁶⁹

Pojistná událost nastane okamžikem vzniku povinnosti pojištěného nahradit vzniklou újmu způsobenou pojištěným zvířetem jiné osobě úrazem nebo jiným poškozením zdraví, poškozením nebo zničením věci.¹⁷⁰

Ke škodě musí dojít za území České republiky, případně na území Evropské unie, pokud se jedná o přechodný pobyt.

Vlastník zvířete může současně nechat pojistit i osobu, o které ví, že jí zvíře svěří. Hovoříme pak o tzv. spolupojištěné osobě.

¹⁶⁶ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁷ Generali Česká pojišťovna a.s. Pojistné podmínky platné od 1. ledna 2020 [online]. generaliceska.cz, [cit. 25. března 2020]. Dostupné na: <https://www.generaliceska.cz/documents/20183/58580/Pojistne_podminky_Mazlicek.pdf/347ccc6b-3e29-47b0-9d31-6d2d793f7a4c>.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

Výluky z pojištění popisují situace, na základě kterých pojistitel neposkytuje pojistné plnění. Tyto výluky jsou vlastníkově zvířete známé ještě před uzavřením pojistné smlouvy, a proto záleží vždy na něm, po zvážení všech okolností, zda pojistnou smlouvu uzavře. Výluky z pojištění jsou uvedeny v pojistných podmínkách. Mezi výluky patří např., že pojištění se nevztahuje na povinnost pojištěného nahradit újmu v rozsahu ceny zvláštní obliby, na újmu způsobenou úmyslně či z hrubé nedbalosti, újmu způsobenou na pronajatých věcech pojištěného atd.¹⁷¹

Pojištěný, pokud je to v pojistné smlouvě ujednáno, se podílí na pojistném plnění z každé škodné události určitou částkou, neboli má tzv. spoluúčast. To znamená, že v případě, že by spoluúčast byla ve výši 10.000,- Kč, a způsobená újma byla vyčíslena na např. 20.000,- Kč, škůdce by musel uhradit spoluúčast ve výši 10.000,- Kč a pojistitel také 10.000,- Kč.¹⁷²

2.7.2. Pojištění obecné a profesní odpovědnosti

Tuto kapitolu jsem zpracovala na základě pojistných podmínek nazvaných „*Pojištění majetku a odpovědnosti podnikatele a právnických osob*“, označené zkratkou VPPMO-P-01/2020, které jsou aktuální pro rok 2020.¹⁷³

Pojištění obecné a profesní odpovědnosti je pojištění určené pro osoby podnikající či právnické osoby, a které se vztahuje na újmy způsobené zvířetem, kromě volně žijící zvěře.

Toto pojištění si právnická osoba či podnikatel sjednávají z důvodu, kdyby jejich zvířata způsobila újmu jiné osobě při ublížení na zdraví, usmrcení včetně duševních útrap, nebo způsobily škodu jiné osobě poškozením, zničením věci, případně kdyby jejich zvířata způsobila újmu na zdraví jinému zvířeti.

Tzn. pojištění obecné a profesní odpovědnosti bude plněno v případě, že zvíře způsobí újmu na věci, na zdraví člověka či na zdraví jiného zvířete, a to za podmínky, že pojištěný má platnou pojistnou smlouvu a pojištění trvá, hradí řádně pojistné a nastalá situace nespadá pod výluky z pojištění. Pojišťovna poté hradí čistou finanční škodu, škodu na věci či újmu na zdraví osob či zvířat.

I zde platí podmínka, že ke škodě musí dojít za území České republiky, případně na území Evropské unie, pokud se jedná o přechodný pobyt.

¹⁷¹ Generali Česká pojišťovna a.s. Pojistné podmínky platné od 1. ledna 2020 [online]. generaliceska.cz, [cit. 25. března 2020]. Dostupné na: <https://www.generaliceska.cz/documents/20183/58580/Pojistne_podminky_Mazlicek.pdf/347ccc6b-3e29-47b0-9d31-6d2d793f7a4c>.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Generali Česká pojišťovna a.s. Pojistné podmínky platné od 1. ledna 2020 [online]. generaliceska.cz, [cit. 25. března 2020]. Dostupné na: <https://www.generaliceska.cz/documents/20183/63226/8.40.014_01-20_v01_KLIK_k1-11-19_ren.pdf/06f5d678-fee4-481e-9db0-11964f9e361a>

V případě, že nastane pojistná událost (např. zvíře zničí věc), a pojištěnému (podnikateli či právnické osobě) vznikne povinnost nahradit újmu, pojišťovna je pak povinna poskytnout pojistné plnění.

Pod výluky z pojištění obecné a profesní odpovědnosti spadá, např. pojištění se nevztahuje na povinnost nahradit újmu v rozsahu mimořádné ceny nebo ceny zvláštní oblíbenosti, způsobenou volně žijící zvěří atd.

Domnívám se, že pojištění odpovědnosti je nezbytnost každého vlastníka zvířete (běžného občana, fyzické osoby podnikající, právnické osoby), a to z důvodu, že objektivní odpovědnost je nastavena poměrně přísně, tak, že ve většině případů bude vlastník zvířete odpovídat za způsobenou újmu, a bude povinen k náhradě újmy. V případě této situace, pokud budou naplněny výše uvedené podmínky, bude pojišťovna plnit za vlastníka zvířete, a ten se tak vyhne možným vysokým částkám, které by musel nahrazovat poškozenému.

3. Závěr

V této diplomové práci jsem se zabývala odpovědností za škodu způsobenou zvířetem z pohledu soukromého práva. Zvíře má lepší postavení v tom smyslu, že zákonodárce poukazuje na to, že zvíře je smysly nadaný živý tvor, který má city, nejedná se o věc, jako tomu bylo v minulosti. V porovnání s veřejnoprávní úpravou je pro soukromé právo typická ochrana vlastníka zvířete, který o zvíře pečuje a má za něj odpovědnost, kdežto ve veřejném právu se setkáme především s ochranou zvířete.

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda se odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem dle § 2933 NOZ liší od odpovědnosti za tzv. privilegovaná zvířata dle § 2934 NOZ pouze v možnosti liberace, anebo zda existují další rozdíly a dále cílem této práce bylo určit kritéria pro výpočet výše náhrady újmy.

Lze shrnout, že podmínky obsažené v § 2933 NOZ se shodují s podmínkami pro vznik odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, tedy co se týká podmínek: jednání zvířete, způsobení škody či újmy a příčinnou souvislostí mezi jednáním zvířete a způsobením škody či újmy. Ustanovení § 2934 NOZ obsahuje ještě další předpoklady, a to, aby se jednalo o domácí zvíře, které slouží k výkonu povolání či jiné výdělečné činnosti, obživě či jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, vedle existence liberačního důvodu.

V diplomové práci jsem se ve vztahu k určení kritérií pro výpočet výše náhrady újmy, zabývala pouze újmou způsobenou zvířetem na věci a újmou způsobenou zvířetem na zdraví zvířete. Obecně lze shrnout, že vždy je třeba přistupovat ke každému případu individuálně a posuzovat jednotlivé dílčí části samostatně a následně jako celek ve vzájemných souvislostech.

Občanské právo má odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem nastavenou jako objektivní odpovědnost absolutní či s možností liberace, kdy nezkoumáme zavinění škůdce. Přestože v určitých případech možnost liberace umožní škůdci zprostit se odpovědnosti za škodu či újmu, a neodpovídat za ně, avšak nemusí tato situace nastat vždy, neboť vždy bude záležet na argumentačních schopnostech škůdce a unesení břemene tvrzení a břemene důkazního. V tomto ohledu, kdy škůdce bude odpovědný za škodu či újmu je praktickým institutem pojištění odpovědnosti, které škůdci může poskytnout ochranu ohledně možného plnění poškozenému, a to tím, že bude pojistitel plnit za škůdce.

4. Seznam použité literatury

1) Monografie

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 82–89.

MÜLLEROVÁ, Hana, ČERNÝ, David, DOLEŽAL Adam a kol. *Kapitoly o právech zvířat „My a oni“ z pohledu filosofie, etiky, biologie a práva*. 1. vydání. Praha: Akademie věd České republiky, 2016. s. 131.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654)*. 1. vydání. Nakladatelství C. H. Beck, 2014. s. 1746-1750.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára, TINTĚRA, Tomáš a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*, Praha: C. H. Beck, 2015. s. 197.

MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081*. Praha: Leges, 2018. s. 7.

KNAPPOVÁ, Marta. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. 1.vyd., Praha: EUROLEX BOHEMIA s.r.o., 2003. s. 212.

ŠVESTKA, Jiří. *Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Academia, 1966. s. 37.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1680.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání nové a současné úpravy občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.

VÍTOVÁ, Blanka a kol. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971*. Olomouc: ANAG, 2015. s. 193.

2) Odborný časopis

MÜLLEROVÁ, Hana. *Zvíře jako předmět úpravy veřejného práva a nový občanský zákoník. ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ*, 2014, č. 1, s. 9 - 28.

PROUZA, Ivan. *Zvíře na rozhraní mezi osobou a věcí. Právní rozhledy*, 2017, č.1, s. 13.

TICHÝ, Luboš. *K rozlišování mezi tzv. subjektivní a objektivní odpovědností - rozsudek NS o povaze odpovědnosti advokáta za škodu. Bulletin advokacie*, roč. 2013, č.1-2, s. 17.

ŠAJNAROVÁ, Jitka, BUSS, Tomáš. *Obvyklá pochybení znalců při vyčíslení výše škody. Bulletin advokacie*, roč. 10/2017, s. 31.

TÉGL, Petr, ZAJÍC, Jaromír. Způsob jakým věc opustila sféru vlivu vlastníka, jako kritérium důležité pro ochranu nabyvatele při nabývání od neoprávněného. *Právní rozhledy*, 2016, č. 24, s. 120.

HÁLEK, Vítězslav. Pojem cena obvyklá po 1. lednu 2014. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 4 s. 60.

3) Právní předpisy

zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

sdělení č. 572/1992 Sb., úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů

4) Judikatura

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 2015, sp. zn. 30 Cdo 3849/2014, R 90/2016.

usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 30. ledna 2014, sp. zn. 10 Co 37/2014.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. srpna 2007, sp. zn. 25 Cdo 296/2006.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2002, sp.zn. 21 Cdo 300/2001, [C 1025].

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp.zn. 23 Cdo 1045/2010.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. února 2004, sp. zn. 21 Cdo 1059/2003.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. října 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2018, sp. zn. 25 Cdo 2311/2018.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 1996, sp. zn. II Odon 15/96.

rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. května 2007, sp. zn. 57 Co 13/2007-150.

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2005, sp. zn. 8 Tdo 1509/2014-32.

ústavní stížnost Ústavního soudu ze dne 9. října 2019, sp. zn. IV. ÚS 2807/19.

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2017, sp. zn. 25 Cdo 5001/2016.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. dubna 2004, sp. zn. 25 Cdo 972/2003.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2003, sp. zn. 25 Cdo 1094/2001.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2001, sp. zn. 25 cdo 2885/99.
rozsudek Okresního soudu v Trutnově ze dne 30. března 2017, č.j. 15 C 194/2016.
nález ústavního soudu ze dne 19. března 2008, sp. zn. II. ÚS 2221/07.
rozsudek Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 9. května 2017, sp. zn. 117 C 2/2017.
usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. března 2009, sp. zn. 26 Co 127/2009.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2019, č.j. 25 Cdo 972/2018-162.
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. prosince 2014, č.j. 23 Cdo 2702/2012.
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2017, sp. zn. 25 Cdo 2340/2017.

5) Internetové zdroje

Legislativní pravidla vlády [online]. vlada.cz, 1. května 1998 [cit. 5. ledna 2020]. Dostupné na: <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>>.

KUDRNA, Jan. Odpovědnost za akty prezidenta republiky [online]. [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na:

<<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gM6bXs3L1r8J:https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/spravni-pravo-78-13w-kudrna-pdf.aspx+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gM6bXs3L1r8J:https://www.mvcr.cz/webpm/soubor/spravni-pravo-78-13w-kudrna-pdf.aspx+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>>.

KUK, Michal. *Správněprávní, trestní a civilní odpovědnost - kterou zvolit?* [online]. frankbold.org, 25. července 2011, [cit. 10. ledna 2020]. Dostupné na <<https://frankbold.org/poradna/fungovani-obci-a-uradu/odpovednost/skoda-zpusobena-vykonem-verejne-spravy/rada/spravnepravni-trestni-a-civilni-odpovedno>>.

ELISCHER, David, JANEČEK, Václav. *Kritika právní odpovědnosti* [online]. bulletinadvokacie, 15. května 2018 [cit. 28. února 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletinadvokacie.cz/vaclav-janecek-kritika-pravni-odpovednosti/?browser=mobi>>.

BEZOUŠKA, Petr. *Kdo jedná za právnické osoby* [online]. PRK Partners, [cit. 28. února 2020]. Dostupné na <<https://www.prkpartners.com/rekodifikace/legislativni-novinky/399-kdo-jedna-za-pravnicke-osoby/>>.

usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 30. ledna 2014, sp. zn. 10 Co 37/2014.

HULÁN, Petr. *Delikttní způsobilost nezletilých a odpovědnost za škodu* [online]. e-advokacie, 1. srpna 2010 [cit. 28 února 2020]. Dostupné na <<https://www.e-advokacie.cz/cs/clanky/delikttni-zpusobilost-nezletilych-a-odpovednost-za-skodu-mobi>>.

BEZOUŠKA, Petr. *Co je to škoda a co je to újma* [online]. PRK Partners, [cit. 12. února 2020]. Dostupné na:

<<https://www.prkpartners.com/rekodifikace/legislativni-novinky/395-co-je-to-skoda-a-co-je-to-ujma/>>.

ŠTROF. Michal, Soukromoprávní odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem se zaměřením na význam spolupůsobení poškozeného na vznik škody [online]. epravo.cz, 24. března 2017 [cit. 16. března 2020]. Dostupné na: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/soukromopravni-odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem-se-zamerenim-na-vyznam-spolupusobeni-poskozeneho-na-vznik-skody-105531.html>>.

STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. Povinné označování psů osoby [online]. svscr.cz, [cit. 1. března 2020]. Dostupné na <<https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/povinne-oznacovani-psu/>>.

MATZNER, Jiří. Odpovědnost za škodu způsobenou zvířetem [online]. pravni prostor.cz, 13. listopadu 2015 [cit. 1. března 2020]. Dostupné na: <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/odpovednost-za-skodu-zpusobenou-zviretem>>.

JANOŠKOVÁ, Anežka. Soud uloží straně, která navrhla důkaz, aby zaplatila přiměřenou zálohu na předpokládané náklady, ledaže se to jeví jako neúčelné [online]. justice.cz, [cit. 20. března 2020]. Dostupné na <<https://crs.justice.cz/soud-ulozi-strane-ktera-navrhla-dukaz-aby-zaplatila-primerenou-zalohu-na-predpokladane-naklady-ledaze-se-to-jevi-jako-neucelne-zaplaceni-zalohy-soud-neulozi-v-rozsahu-v-nemz-strana-splnuje-podmin/>>.

DOUŠKOVÁ, Jana. Komentář k NOZ: § 55 – Omezení svéprávnosti [online]. pravni prostor.cz, [cit. 26. března 2020]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-55-omezeni-svepravnosti>>.

Generali Česká pojišťovna a.s. Pojistné podmínky platné od 1. ledna 2020 [online]. generaliceska.cz, [cit. 25. března 2020]. Dostupné na: <https://www.generaliceska.cz/documents/20183/58580/Pojistne_podminky_Mazlicek.pdf/347ccc6b-3e29-47b0-9d31-6d2d793f7a4c>.

Generali Česká pojišťovna a.s. Pojistné podmínky platné od 1. ledna 2020 [online]. generaliceska.cz, [cit. 25. března 2020]. Dostupné na:

<https://www.generaliceska.cz/documents/20183/63226/8.40.014_01-20_v01_KLIK_k1-11-19_ren.pdf/06f5d678-feea-481e-9db0-11964f9e361a>.